

Kerk

M A G A Z I N E

Onafhankelijk facilitair vakblad voor kerken

Clemenskerk op Nes herbouwd

Nieuwe hoop voor uw kroonluchters door herstart Brink & Van Keulen • Augustanakerk wordt Augustanahof, de kerk gaat door • Restauratie van het Bätz-orgel in Paramaribo • Pinkstergemeente Morgenstond Gouda is groene kerk • Donatus betaalt premies terug • Vraag en aanbod van religieuze voorwerpen • Nieuwkomers op de Kerkenbeurs 2017 • Bouw- en verbouwnieuws van Aerdt tot Waarde.

Kerkomroep.nl: uw kerkdienst in beeld en/of geluid

- Diensten beschikbaar via: tablet, smartphone, TV en computer
- Live en uit Archief
- Gratis App
- Oók voor gebruik met Chromecast

De kerk dichtbij, maak verbinding!

Jouw kerk ook op kerkomroep.nl?

Ga naar www.kerkomroep.nl en meld je vandaag nog aan!

www.kerkomroep.nl • info@kerkomroep.nl

Kerkomroep.nl is het distributieplatform van sIKN.

App Kerkomroep
al 85.000 downloads!

Kerkomroep.nl

Media Streaming

Uw eigen kerk in huis!

Full HD 1080

sIKN verbindt

- Verbindt mensen thuis met de kerk
- Media Streaming
- Geluid én beeld
- Van alleen geluid tot Full HD
- Ook verbinding via telefonie mogelijk

Meer weten over media streaming van sIKN?
Bezoek onze website www.sikn.nl of bel 0182 - 750 520.

Wel zo vertrouwd! sIKN blijft verbinden

4

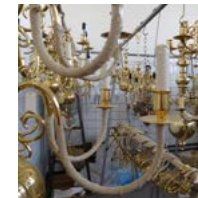
Clemenskerk herbouwd

In de vroege ochtend van 5 februari 2013 brak brand uit in de Clemenskerk in Nes, op Ameland. Vier jaar later wordt de laatste hand gelegd aan de herbouwde kerk.

Kroonluchters

Brink & van Keulen 1646 BV, specialist in koperen kroonluchters, maakte haar comeback op de Kerkenbeurs 2017 in Utrecht. Met succes: bezoekers waren blij dat ze er weer waren.

10

Kerkenbeurs

Op vrijdag 17 en zaterdag 18 maart werd in de Utrechtse Jaarbeurs de Kerkenbeurs 2017 gehouden.

Kerkmagazine ging langs bij de nieuwkomers op de beurs.

13

Wonen in een kerk

De Amsterdamse Augustanakerk aan de Erasmusgracht krijgt een nieuwe bestemming. Half juni betrekken de eerste bewoners hun woning, terwijl kerkelijke functies overeind blijven. In een andere vorm.

16

Bätz in Paramaribo

Surinaamse en Nederlandse vaklieden werken samen aan het groot onderhoud van het historische Bätzorgel in de Maarten Lutherkerk van Paramaribo. Dit najaar klinkt het orgel weer als vanouds.

18

Morgenstond kleurt groen

Fairtrade koffie en duurzame koekjes. Milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen en duurzaam wc-papier. Dakisolatie en zonnepanelen.

PinksterGemeente Morgenstond in Gouda is onmiskenbaar een groene kerk.

Donatus betaalt terug

Donatus Verzekeringen, kerken- en monumenten-verzekeraar, betaalt aan de leden 45% (€ 12,7 miljoen) van de voor 2016 ingeleide verzekeringspremies terug. Een mooie meevaller voor duizenden kerkbeheerders.

30

Jaargang 8 – nr. 2
mei 2017

Kerkmagazine verschijnt viermaal per jaar en wordt verspreid onder kerkrentmeesters, kosters, beheerders etc. in alle kerken in Nederland.

Eindredactie Kees Posthumus

Medewerkers in dit nummer
Anique de Kruijff, Korstiaan van Vliet.

Vormgeving
Origin Media Venture
Klaas van de Ketterij
T 0118 - 606942
I www.originmedia.nl

Foto voorzijde
Interieur van de Clemenskerk op Nes, Ameland.
Beeld: *Kerkmagazine*

Advertentie exploitatie
ER-Communicatie
Ed Rothuis
T 0031 - (6) 27028877
E info@er-communicatie.nl

Uitgever
Helderblauw
Postbus 209
3770 AE Barneveld
T 0342 42 11 55
E kerkmagazine@helderblauw.nl
I www.kerkmagazine.nl
KvK 08178996

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitaal of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© 2017 – Helderblauw, Barneveld

helderblauw
uitgeverij & beursorganisatie

Hoe Nes haar kerk terug kreeg

In de vroege ochtend van 5 februari 2013 brak brand uit in de Clemenskerk in Nes, op Ameland. Vier jaar later wordt de laatste hand gelegd aan de herbouwde kerk.

Tekst: **Kees Posthumus** | Beeld: **Kerkmagazine**

Kort na de brand reisde verzekeraar Donatus af naar het Waddeneiland, met twee boodschappen voor het parochiebestuur. Een: wees gerust, jullie waren goed verzekerd. Twee: jullie hebben de komende jaren weinig vrije tijd.

Unaniem

“Allebei waar”, zegt Anne de Jong, voorzitter van het parochiebestuur. Hij trad een jaar na de brand aan en stortte zich vol overgave op de herbouw. Hij had daardoor amper nog tijd voor zijn melkveehouderij en groepsaccommodatie Het Zwanewater.

De Jong: “Van de kerk stonden alleen nog vier muren van het schip overeind. De zijkapellen waren zwaar beschadigd. Alleen de apsis was nog in tact, met ernstig aangetaste muurschilderingen. Om instorting te voorkomen moesten als eerste de resten worden gestabiliseerd. Wij belegden een parochievergadering om te bepalen wat ons te doen stond.

De massaal opgekomen parochianen waren unaniem in hun wens: wij willen onze kerk terug. Dat moest wel een verbeterde versie worden: duurzamer, energiezuiniger, met toiletten, met een betere verwarming en geschikt voor multifunctioneel gebruik.

Monument

De afgebrande kerk was een ontwerp van de vermaarde 19e-eeuwse architect Pierre Cuypers, rijksbouwmeester en ‘grootmeester van de neogotiek’. De kerk op Nes stond op de lijst van rijksmonumenten. Dat wilde de parochie zo houden.

De Jong: “Wij moesten daarvoor in gesprek met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Die eiste dat wij een ‘visie’ zouden schrijven over onze herbouwplannen. Die visie kwam er en het lukte: ook onze nieuwe kerk is een rijksmonument.”

Architect Cor Bouwstra, van Verlaan & Bouwstra, kreeg opdracht om binnen de

vastgestelde visie de te herbouwen kerk te ontwerpen. Twee bouwkundige adviseurs, parochianen-op-afstand en werkzaam bij de gemeente Ameland, stonden het bestuur bij.

“Het heeft behoorlijk lang geduurd voordat de herbouw daadwerkelijk kon beginnen. Processen als deze duren nu eenmaal lang. Er zijn veel instanties bij betrokken, in ons geval ook het bisdom Groningen dat goedkeuring voor de plannen moest geven.” In oktober 2015 begon het werk, uitgevoerd door aannemer Friso uit Sneek. Friso bracht de laagste van drie offertes uit en, aldus De Jong, “heeft uitstekend werk geleverd.”

Bouwkundig

De steensmuren werden opnieuw opgebouwd. Aan de binnenkant kwamen isolerende platen, waarachter het leidingwerk werd weggewerkt. Ook het nieuwe dak is geïsoleerd. De zijkapellen zijn met verschuifbare wanden ►

afgesloten van de kerkzaal en kunnen afzonderlijk gebruikt worden of voor extra zitplaatsen bij drukbezochte vieringen. De nieuwe vloerverwarming moet, in combinatie met klimaatbeheersing en luchtbehandeling, voor een behaaglijke temperatuur zorgen. De Jong, begin februari: “Dat lukt nog niet goed. Soms is het te warm in de kerk, afgelopen zondag was het te koud. Dan krijg je al snel kwaai koppen. Vandaag is er iemand aan het werk om de installatie beter af te stellen. Zeker bij concerten of voorstellingen moet het hier zo behaaglijk zijn dat mensen gerust hun jas aan de kapstok hangen. Ook de prestaties van de nieuwe aangelegde geluidsinstallatie zijn nog niet optimaal.”

Te koud en slechte spraakverstaanbaarheid: De Jong hoopt dat de kinderziektes snel de wereld uit zijn.

“*Zo’n opdracht krijg je maar eens in je leven.*”

Interieur

Een verhaal apart is het interieur van de kerk. In de interieurcommissie zaten, naast leden van het kerkbestuur, ook professor Sible de Blaauw en pastoor Henk Nota. De Blaauw is hoogleraar Vroegchristelijke kunst en architectuur aan de Radboud Universiteit en afgevaardigd namens het bisdom. Henk Nota is Amelander van geboorte en pastoor in Sint Nicolaasga. Hij is onder andere als pastoraal assistent en archivaris nauw betrokken bij de Clemensparochie. Het interieur werd ontworpen door Randolph Algera, restaurator en kunstschilder. Algera: “Zo’n opdracht krijg je maar eens in je leven. Het was tegelijk een grote eer, een grote uitdaging en een enorme klus. Het is al een wonder dat de kerk werd herbouwd. Wanneer je deze van binnen mag decoreren, dan is dat fantastisch.”

Anne de Jong, voorzitter parochiebestuur

Algera maakte een compleet ‘iconografisch ontwerp’, waarbij hij oude symboliek vertaalde naar beelden voor nu. Dat leidde tot een totaalontwerp, met tal van symbolen, geïnspireerd door het Amelander landschap met haar horizontale lijnen, haar natuur en de getijden. Op de vloer zien we aardekleuren. Donkergrijze tegels, als het Wad dat droogvalt bij eb. Geel, voor het strand en de duinen. Tegels met houtprint, als aangespoeld wrakhout. Een kruisvorm wordt aangegeven met een decoratieve rand met een pelgrimstekst in gestileerde blauwe letters. Het blauw verwijst naar het water dat het Wad overspoelt bij vloed. Algera: “Die letters hoef je niet te lezen. Ze gaan vanzelf met je mee als je er langs loopt. Ik sluit hiermee aan bij de vele wandelingen die mensen hier op het eiland maken, als het ware pelgrimstochten.”

Zonnebloemen

De bezoeker van de Clemenskerk kijkt zijn ogen uit. U kunt deze zomer het beste zelf gaan kijken. Centraal op het priesterkoor staat een feniks, die uit de as verrijst, symbool voor de verrezen Christus. Een grote aardbol, met dampkring, laat Ameland vergroot zien. De zonnebloemen op de

wanden van het koor richten zich naar dit licht, evenals alle andere afbeeldingen in de kerk. Deze zonnebloemen komen uit het Zonnelied van Sint Franciscus. De gestileerde klaprozen op de muren verwijzen naar vergankelijkheid. De muren gaan van onder naar boven van donkergeel naar een lichter geel. Boven aan het hemelsblauwe plafond vliegen zeven vogels van het eiland die richting het licht, als zielen. Algera: “In de Mariakapel aan de noordzijde komt een uniek raam, met een Mariabeeld driedimensionaal glas. De andere ramen tonen de zee die golft, waar bloemen op drijven. Op het plafond komen sterren, alles verwijst naar Maria Sterre der Zee. Net als in de kerk bevindt je je midden in een totaalbeleving, waarin alle symbolen en kleuren op elkaar zijn afgestemd en waar positieve beelden de nadruk hebben.”

Deze Mariakapel is vrij toegankelijk en altijd open. Amelanders en toeristen kunnen er bidden en een kaarsje ontsteken.

Glas-in-lood

Algera ontwierp ook de nieuwe glas-in-loodramen, zocht de goede kleuren, brandschilderde de ramen. Dit alles in nauwe samenwerking met glasatelier Hein van de Water uit Groningen. Voorheen was niet elk raam voorzien van

Kruisweg

In de puinhopen na de brand werden de 14 kruiswegstaties van de kunstenaar Eugen Keller teruggevonden. Het werk van deze Duitse schilder en beeldhouwer heeft kunsthistorische waarde. Het staat op lijsten die kunst in Friesland documenteren. De staties, bestaande uit ruwe bronzen platen van 45 bij 30 centimeter met losse figuren in reliëf, waren zwaar beschadigd en er misten kleine onderdelen. De veertien staties konden met behulp van goed gedocumenteerde foto’s gereconstrueerd worden. In de nieuwe kerk nemen zij aan beide wanden een bijzondere plaats in. Je ziet de brand er nog aan af.

De Jong

De Clemenskerk staat aan de Kardinaal De Jongweg. De Jong (1885 – 1955) werd geboren op Ameland en is een broer van de opa van Anne de Jong, hier geïnterviewd. Hij was een kardinaal, die tijdens de Tweede Wereldoorlog een belangrijke rol speelde in het verzet vanuit de rooms-katholieke kerk in Nederland. Hij vaardigde onder andere een verbod uit voor opname van NSB-advertenties in de rooms-katholieke dagbladen. In bisschoppelijk brieven werden de Duitse oorlogsmisdaden sterk veroordeeld. Het raam aan de westzijde krijgt later dit jaar opnieuw glas-in-loodramen die verwijzen naar zijn geschiedenis.

glas-in-lood, nu wel. Een van de ramen, met de vier evangelisten, is een cadeau van de zusterkerken op het eiland. De Federatie Doopsgezind-Gereformeerd Ameland en de Hervormde Gemeente Ameland. De schilderijen in de apsis die de brand overleefden zijn geïnjecteerd met lijm om de toestand te consolideren. Daaromheen werd een gele achtergrond toegevoegd, zodat ze goed uitkomen. Het was nooit de bedoeling om het plafond in de oude staat te herstellen. Je ziet de gevolgen van de brand er nog aan af.

Kosten

De herbouw kostte rond de drie miljoen euro. Het grootste deel van de financiering komt uit de uitgekeerde verzekeringsgelden. De Jong prijst Donatus voor hun medewerking en bereidwilligheid om de criteria die gelden bij uitkering van verzekeringsgeld ruimhartig toe te passen. Er kon geschoven worden met begrotingsposten. Ook gemeente, provincie en het Waddenfonds kwamen over de brug. “Kort na de brand openden wij een rekening voor grote en kleine giften. Het saldo daarvan zou oplopen tot € 120.000,--. Op een dag in de week na de brand vonden wij in de brievenbus een enveloppe zonder afzender met € 5.000,--.

Hier op Ameland komen veel Duitse toeristen, waarvan er velen ook op zondag in de mis komen. Katholieke kerken uit Duitsland houden hier ook kinderkampen. Die oude vriendschapsbanden zorgden ervoor dat ook Duitse eilandgasten hun bijdrage leverden. Bijvoorbeeld: € 15.000,- - van het bisdom Münster. Of een Duitse priester die bij het afscheid van zijn parochie geld vroeg voor de herbouw van onze kerk. Hij vulde dat bedrag zelf aan tot het bouwjaar van onze kerk: € 1.878,--.

Multifunctioneel

De parochie wilde het zelf en sommige geldgevers stelde het als voorwaarde: de nieuwe kerk moest multifunctioneel zijn. De Jonge: “Daarin moeten wij onze weg nog zoeken. De Clemenskerk is boven alles een Godshuis, een gewijde ruimte. Een activiteit moet passen bij ➤

Project GKV Best

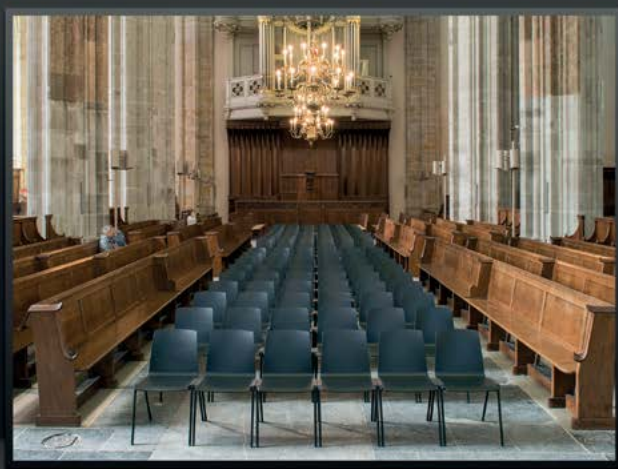
Wij leverden een nieuwe geluidsinstallatie voor deze akoestisch fraai ontworpen kerkzaal. Er worden veel concerten gehouden. Digitaal luidspreker systeem van Pan Acoustic.

Ook opzoek naar een nieuwe installatie?
Wij komen graag kennismaken en via een demo opstelling laten horen hoe het geluid in uw gebouw kan klinken.

DE BETROUWBARE PARTNER
in audio & video

RELISOUND
www.relisound.nl
info@relisound.nl

0113-229519
Livingstoneweg 5b
4462 GL Goes

DOMKERK UTRECHT

Moderne kerken zijn veel meer dan alleen een plek voor contemplatie. Meer en meer ontwikkelen zij zich tot multifunctionele gebouwen voor uiteenlopende gelegenheden. Van seminars tot concerten, van voordrachten tot workshops. Welke doelen u ook heeft met de inrichting van uw kerk, wij bieden de meubelen die erbij passen.

Showroom
Rolweg 10
4104 AV Culemborg
T 0345 51 73 88
E info@casala.com

casala®

www.casala.com

Doopplaats

Voor de oplettende kijker wordt duidelijk hoezeer het ontwerp in een nis staat, mooi uitgelicht, het doopvont. Midden voor het koor is in de grond een mozaïek, een schelp gelegd in trompe-l'oeil. Hier wordt het oog bedrogen, het lijkt een diepte in de grond. Dat is het niet. Als er kinderen gedoopt worden, wordt water uit het doopvont in een schaal gegoten. Boven het mozaïek vindt dan de doop plaats.

Deze schelp verwijst naar een legende over de heilige Willibrord en een bron die net buiten Nes ligt. De heilige zou, op zijn reis naar Utrecht, Ameland hebben aangedaan. Bij aankomst op het eiland slachtte hij een aantal heilige koeien en doopte hij een paar leerlingen bij de bron. De bewoners waren daar kwaad over en brachten hem naar hun koning. Een van zijn volgelingen werd vermoord, Willibrord moest zijn biezen pakken. De bron heet sindsdien de Willibrordusdobbe.

de sfeer en het doel van het gebouw. Een klassiek concert, een optreden van een koor, geen probleem. Een popconcert? Doen we niet. Een horecabeurs of een kerstmarkt met etenswaar en stands? Een twijfelgeval, waar we nog eens over na moeten denken. Wat goed zou passen is de kerk als trouwlocatie voor burgerlijke huwelijken, het liefst natuurlijk in combinatie met een kerkelijk huwelijk. Nog een kwestie: hoe hoog moet de huur zijn? Laatst was er een koor dat € 150,- al te veel vond. Dat is nauwelijks genoeg om de kerk warm te stoken. Bovendien: voor zo'n verhuur moeten allerlei vrijwilligers in touw komen, die moet je ook maar net hebben. Er komt nu iemand die deze verhuur aan derden voor ons gaat regelen."

Banken

Veel kerken die hun kerkzaal multifunctioneel willen gebruiken kiezen bij de herinrichting voor stoelen in plaats van banken. De Clemenskerk koos voor banken, maar dan wel banken die kunnen worden verwijderd. In principe kan dat, maar het is een hele klus. Met een inbussleutel kunnen de bevestigingen worden losgedraaid. De zitting van de banken is opklapbaar, wat maakt dat de banken straks tegen elkaar kunnen worden weggezet. De praktijk zal uitwijzen hoe vaak dat gebeurt.

De banken werden geleverd door Bijenhof en ook hier leverde Randolph Algera zijn bijdrage aan het ontwerp. In het hout zijn de horizontale lijnen herkenbaar, die verwijzen naar het Amelanders landschap. Het bankje waarop geknield kan worden, is opklapbaar.

Hergebruik

De Jonge vertelt dat de parochie veel aanbod kreeg om liturgisch en ander meubilair over te nemen van andere parochies. De kerk heeft er spaarzaam gebruik van gemaakt, het interieur zou te veel een ratjetoe worden. Wel kwam het hoogaltaar uit de rooms-katholieke kerk van Oosterwierum over zee naar Nes. Het orgel komt uit Schijndel. Het is met 1.000 pijpen eigenlijk iets te groot voor deze kerk, maar de organist is er blij mee. Het orgelbalkon, waar naast het orgel tijdens de vieringen ook het koor staat, moest hiervoor worden uitgebreid en verzwaaard. Om de uitbouw niet voor het

raam te laten lopen, loopt het balkon taps toe. Maar zelfs voor het oog van een leek verstoort het nieuwe orgelbalkon enigszins de harmonie in de kerk. De uitbouw is verhoudingsgewijs te groot voor een kerk als deze.

Wijding

De Jong: "Op 18 december werd de kerk in gebruik genomen. In een processie met drie priesters, acolieten, misdienaars en 300 kerkgangers gingen wij van de tijdelijke ruimte voor onze vieringen in het dorps huis naar de nieuw herbouwde kerk. Er komt nog een openingsbijeenkomst' waar alle bedrijven en mensen die hun bijdrage leverden in het zonnetje worden gezet." Tenslotte moet de kerk nog worden gewijd door een bisschop. Dat zal de nieuwe bisschop van Groningen zijn: monseigneur Van den Hout. Hem wacht een mooie en eervolle taak. Zo vaak gebeurt het niet meer dat in Nederland een kerk wordt gewijd.

Parochie: www.sintclemensparochie.nl
Anne de Jonge: www.hetzwaneewater.com
Architect: www.bouwstraverlaan.nl
Aannemer: www.frisobouwgroep.nl
Interieur: www.art-decor.nl
Kerkbanken: www.bijenhof.nl
Glas-in-lood: www.sio2glas.nl & www.art-decor.nl

Glanzende kroonluchters

Brink & van Keulen 1646 BV, specialist in koperen kroonluchters, maakte haar come-back op de Kerkenbeurs 2017 in Utrecht. Met succes: bezoekers waren blij dat ze er weer waren.

Tekst: Kees Posthumus | Beeld: Brink & Van Keulen 1646

Beheerders van kerken en monumentale gebouwen met kroonluchter hadden het de laatste jaren moeilijk. Het enige bedrijf met een specialisatie in 17e-eeuwse kroonluchters had medio 2015 haar deuren gesloten. Restauratie, onderhoud of aankoop van de sfeervolle kroonluchters was daardoor in Nederland een probleem geworden.

Afdekdoeken

Twee jaar lang waren de deuren van het bedrijf gesloten. Telefoonpjes en mailtjes bleven onbeantwoord. Maar in de zomer van 2016 werd de telefoon weer opgenomen en de mail beantwoord. Het bedrijf is overgedragen aan de volgende generatie. Drie jonge ondernemers pakten medio 2016 de draad weer op: Floris van Konijnenburg, zoon van de vorige eigenaar, Bob Koning en Rodny van Heemskerk. Het bedrijf Brink & van Keulen is nu gevestigd op Elektronstraat 21 in Amsterdam. Bob Koning: “Na rijp beraad met Floris, zoon van de vorige eigenaar, besloten wij te proberen de motor weer opnieuw te starten en het bedrijf nieuw leven in te blazen.

Dat leidde al direct tot twee mooie projecten. De eerste betreft de opslag en het onderhoud van de kroonluchters tijdens de werkzaamheden in de Nieuwe Kerk in Delft. De tweede waren vier nieuwe kroonluchters en een reeks wandkroonluchters voor de Hervormde Kerk in Ouderkerk aan den IJssel. Intussen hebben zich daar diverse particuliere klanten bijgevoegd.”

Getuigen

In de werkplaats staan onder afdekdoeken en stof de stille getuigen van een befaamde onderneming met een generaties lange ambachtelijke historie. Gietmachines en gietmallen. Een lakbak. Polijst gereedschap. Halffabrikaten. Een oven. Koning: “Wij moesten onze weg vinden tussen al deze materialen en gereedschappen. Gelukkig waren de vroegere eigenaren van het bedrijf, de heer Brink en zijn dochter Sabine, bereid om ons te helpen, evenals andere oud-medewerkers met expertise in het geelgietersambacht. Zij wisten alles nog uit het hoofd, daar hadden we veel geluk mee. De mallen werden genummerd, genoteerd en in systeem gebracht.”

Design & Productie

Eigenlijk is deze tak van sport vreemd voor Koning en Heemskerk. In 2011 startten zij samen het bedrijf TWO-O en maken zij originele accessoires van duurzaam geproduceerd hout. Van de website: ‘Geen lopende banden maar warme handen. Zorg voor het materiaal. Zorg voor hout.’ Opdrachtgevers zijn bijvoorbeeld Nike, Campina en Jameson Whiskey. Opvallend zijn de fraaie houten kleppen aan de caps aan de muur van de hal van het bedrijf, ‘die je outfit een urban look geven’. Of een display voor het whiskeymerk Jameson. Gadgets, mooi en hip houten design ligt behoorlijk ver van voorname kroonluchters. Koning: “Wij huren ons kantoor en werkplaats van de Konijnenburg Wielengroep, een producent en handelshuis van industriële wielen. Met het oog op het behoud van een oer-Hollands ambacht maakte Pim van Konijnenburg het in 2008 mogelijk om de activiteiten van Brink & Van Keulen 1646 voort te zetten en het bedrijf bestendig te maken voor de toekomst. Bij het uitblijven van opvolging stopte het bedrijf in 2015 de bedrijfsactiviteiten.”

Ambacht

Koning: “Je begrijpt dat wij als designers en houtbewerkers affiniteit hebben met ambachtelijke werkwijze. Maar het vervaardigen van 17e-eeuwse kroonluchters was compleet nieuw voor ons. Wat ons hier in aantrekt, is het ambachtelijke van het product, de zorg die je er aan moet besteden. De productie van de eerste opdrachten hebben we goed kunnen realiseren. Dat was een heel gepuzzel, maar het lukte ons om de kerk in Ouderkerk nog voor de Kerst te voorzien van kroonluchters.” Nieuw is de grote vraag naar duurzame LED-verlichting in de kroonluchters, met nette bekabeling. De nieuwe Brink & Van Keulen heeft inmiddels diverse LED-lampen die aansluiten bij de vraag naar voldoende lichtopbrengst, en tegelijk de warme kleur van echte waskaarsen uitstralen.

Concurrentie

Koning: “Wij kunnen gerust zeggen dat Brink & Van Keulen inmiddels weer door opdrachtgevers gevonden wordt. Van de tientallen geelgieters die vroeger koperen kroonluchters fabriceerden is Brink & van Keulen de laatste met een compleet productie-programma binnen Nederland. We worden benaderd, ook door Amerikaanse bedrijven en interieurontwerpers. Dat is geen wonder, wij zijn feitelijk het enige bedrijf ter wereld met deze specialisatie. Het is een prachtig ambachtelijk bedrijf met een grote oude reputatie, en als het bedrijf weer vindbaar is, dan kan het hard gaan. De start is goed. Er kan een moment komen dat wij mensen moeten gaan aannemen om de opdrachten te kunnen uitvoeren. Maar het kan ook blijken dat het niet werkt. Wij brengen in de nieuwe samenwerking onze eigen deskundigheid mee. Online zijn wij sterk en dat zetten we ook in voor Brink & Van Keulen. Wij vernieuwen de website, maken hem meertalig. Wij gaan weer aan het werk met marketing en sales.

Kerkenbeurs

Koning: “Wij stonden met onze stand op de Kerkenbeurs 2017. Dat was voor ons een test. Die wereld is helemaal nieuw voor ons, wij weten weinig van de kerkelijke markt. Het ging uitstekend. Twee mooie dagen, met veel aanloop en behoorlijk wat vervolgafspraken. Verschillende mensen waren blij om te zien dat het vakmanschap van Brink & Van Keulen is overgedragen op de volgende generatie ambachtslieden. Zij weten nu waar ze moeten zijn als hun kroonluchters onderhoud of restauratie behoeven, of als zij nieuwe kroonluchters willen hebben.”

www.brinkenvankeulen.nl

Stichting

Als bijdrage aan het Nederlands cultureel erfgoed nam de vorige eigenaar Pim van Konijnenburg het initiatief tot de oprichting van de Stichting Behoud Geelgietersambacht. Deze heeft als doel ‘het behoud van het geelgieters ambacht, het verrichten van historisch onderzoek en publicatie van de resultaten’. Informatie op www.gietersambacht.nl en in het boekje ‘De kunst van het geelgieten’

Kerkradio via een inbelverbinding

Met ons Inbelabonnement kan de Lukas ontvanger via de telefoonlijn werken, zonder dat u daarvoor een internet abonnement nodig hebt.

www.inbellen.org

STREAMIT Langendijk 7 5652 AX Eindhoven t. 040 255 60 36
www.streamit.eu/kerken info@streamit.eu

Kerk, vergaderzaal of kantoor inrichten?

Bel voor een afspraak!

 HOEKMAN
Kantoor & Project

Uw partner in complete kantoor- en (kerk) zaalinrichting

Als u kiest voor Hoekman dan kiest u voor kwaliteit en design. Bent u toe aan een nieuwe inrichting, uitbreiding of vervanging van uw kerk-/vergaderzaal, consistorie of kantoor maak dan kennis met het ruime aanbod. Ook voor uw studeerkamer. Het ruime assortiment, de verschillende stijlen, kleuren en materialen in combinatie met een deskundig advies maken een afspraak de moeite waard. Vindt u 't tijd voor een persoonlijk adviesgesprek? En bij u op locatie? Geen enkel probleem, bel of mail voor een afspraak met Piet Hoekman.

Noordzandstraat 34 - 4401 CG Yerseke - T: 0113 572907
 M: 06 53154711 - E: info@piethoekman.nl - www.piethoekman.nl

Druk op de beursvloer

KERKENBEURS
NEDERLAND 2017

Op vrijdag 17 en zaterdag 18 maart werd in de Utrechtse Jaarbeurs de Kerkenbeurs 2017 gehouden. Vanaf het begin was het er al behoorlijk druk. *Kerkmagazine* was natuurlijk op de beurs en bezocht enkele nieuwe exposanten.

YOURFAIR CHAIR
optimaal werken

Fair Chair

Xander Wolf startte naast zijn deeltijdbaan Your Fair Chair, een eigen bedrijf dat stoelen en ander meubilair levert aan kantoren. Recent dienden zich ook twee kerken aan als klant: de Doarpstsjerke in Rottevalle boven Drachten en de Pelgrimskerk in Burgh-Haamstede. De stoelen staan er intussen naar tevredenheid.

Wat betekent 'Fair' in de naam van het bedrijf?

"Ik werk met fabrikanten in Europa, dat zorgt voor goede kwaliteit en goede arbeidsomstandigheden. De kunststoffen die gebruikt worden zijn 100% recyclebaar. Nee, het chroom van de frames niet, en helaas is chroom een energieslurper. Ik lever goede stoelen voor een goede prijs, ook fair. Daarnaast hou ik van eerlijk zaken doen. Wat ik beloof, dat doe ik. Na een maand neem ik stevast contact op met de klant om na te gaan of zij nog steeds tevreden zijn. Dat vind ik nou fair."

www.yourfairchair.nl

Inrichten van Kerken

Bij restauratie, renovatie en nieuwbouw

 PIM VAN DIJK DESIGNS

Michaelkerk te Leersum
www.pimvandijkdesigns.nl tel: 0575-528803

Kerkennacht

De Kerkenbeurs 2017 stelde een stand beschikbaar aan de Kerkennacht, met Margriet Quarles van Ufford en ds. Bert Kuipers als standhouders. Vanwege het Reformatiejaar hebben zij 'Luther' bij zich en je kunt met hem op de foto.

In de stand hangt een kaart van Nederland met vlaggetjes op de plaatsen waar initiatieven worden genomen. Kerkennacht bestaat sinds 2007.

Quarles van Ufford: "Wij zijn hier om mensen kennis te laten maken met het idee van de Kerkennacht en om ze enthousiast te maken om mee te doen. In het weekend van 23 en 24 juni zetten honderden kerken hun deuren open om mensen kennis te laten maken met wat zich achter de kerkdeur afspeelt. Het is een groot oecumenisch evenement, waar jaarlijks tienduizenden bezoekers op afkomen. Vorig jaar deden 600 kerken mee.

Er gebeurt van alles, wij adviseren: laat vooral zien waar je goed in bent. Muziek, kunst, meditatie, voorstellingen, maaltijden, diaconale projecten, alles kan. Ja, er zijn ook de traditionele orgelconcerten, maar het aanbod is veel breder dan dat."

www.kerkennacht.nl

Van Manen Keukens

Ook voor Van Manen Keukens geldt dat de particuliere klant het meeste geld in het laatje brengt. Op hun site gaat het vooral over deze groep klanten. Toch is ook 7% van de kerken in Nederland op zoek naar een nieuwe keuken en dat is een goede reden om dit jaar op de beurs te staan.

Dat kerken keukens zoeken heeft onder andere te maken met de grootschalige nieuwbouw en aanpassingen aan bestaande gebouwen om kerken multifunctioneel te maken. Er zijn kerken die met een aanhangwagen naar IKEA rijden en zelf een keuken installeren. Als het professioneel moet worden, dan moet je te rade gaan bij professionals.

Josbert Goudriaan, salesmanager bij Van Manen Keuken: “Wij leverden onder andere een nieuwe keuken voor de Vrije Evangelische Gemeente in Scherpenzeel en de Gereformeerde Gemeente in Barneveld-Zuid. Dat zijn grote en goed uitgeruste keukens.

De wensen van kerken zijn heel verschillend. De een wil een keuken waarin voor grote groepen kan worden gekookt. De andere wil alleen een kleine pantry met uitgiftebalie, om tijdens vergaderingen koffie en thee te serveren. Dan zijn er ook nog combinaties tussen de twee: een grote keuken op de ene plaats en een balie elders in het gebouw.

Wij begeleiden kerken in het gehele traject. Ook weten wij, van binnenuit, dat kerken op hun geld moeten letten. Bij ons is het geen probleem wanneer vrijwilligers van de kerk de bestaande keuken slopen, voordat onze installateurs aan het werk gaan, en zo geld besparen.”

www.vanmanenkeukens.nl

Pestwatcher

Altijd een mooi en aansprekend onderwerp: ratten en muizen. Nieuw op de beurs is Pestwatcher. Het bedrijf levert technologie om kerken en kloosters (of welk gebouw dan ook) te bewaken.

Het werkt zo, vertelt Ronald van Grunsven: “Wij installeren draadloze sensoren op verschillende detectiepunten in het pand. Die signaleren wanneer er een rat of muis voorbij komt. De koster of beheerder krijgt dan direct een bericht op zijn mobiel en kan in actie komen. Dit systeem geeft inzicht in de aard en plaats van de overlast en daarmee informatie om maatregelen op te baseren.

De sensor kan ook worden ingebouwd op een vangstelsel: een val. Dat kan een val zijn die het dier direct doodt of een val die het dier laat leven. Ook hier krijgt de beheerder een berichtje in welke val een dier gelopen is.

De sensoren kunnen ook temperatuur meten, zodat je als beheerder inzicht krijgt in het klimaat binnen het gebouw. Ook dat kan leiden tot energiemaatregelen en bezuinigingen.

De installatie van het systeem is eenvoudig: plug & play. Wij plaatsen de sensoren en eventuele vallen, installeren de software en koppelen alle onderdelen. Binnen enkele minuten is het systeem klaar om muizen te traceren en te bestrijden.”

www.pestwatcher.com

Ronald van Grunsven

Klimaatconcept

Het lijkt een bovenmatige koelkast, het is een technologisch hoogstandje waarmee uw kerk veel energie kan besparen: de warmtepomp. Anke de Kruijf van Klimaatconcept: “Dit systeem haalt warmte uit de buitenlucht of uit de bodem. Die warmte kan worden gebruikt voor de c.v.-installatie of in de warmwatervoorziening, via een boiler. Hoe koud het ook is, er zit altijd ook warmte in de lucht. Voor de bodempomp moet je boren tot een diepte van 40 tot 100 meter diep.

De energiewinst is hoog, de investeringen zijn dat ook. Toch wordt het rendabel op het moment dat je de huidige c.v.-pomp moet vervangen. Dan is de extra investering sneller terugverdiend, afhankelijk van de omstandigheden. Wij kunnen uitrekenen wat de terugverdientijd is, dat verschilt per situatie.”

Klimaatconcept heeft haar technologie nog niet in een Nederlandse kerk geïnstalleerd. Een collega-bedrijf deed dat al wel in de nieuwgebouwde kerk in Hoek, Zeeuws-Vlaanderen.

www.klimaatconcept.nl

1.655 Bezoekers

De Kerkenbeurs Nederland 2017 in de Jaarbeurs Utrecht werd bezocht door 1.655 bezoekers. Met name de vrijdag werd zeer goed bezocht: ruim 300 bezoekers meer dan verwacht. De verhouding vrijdag/zaterdag was ongeveer tweederde/éénderde.

Een deel van de bezoekers plakte een stickertje op een kaart bij de plaats waar zij vandaan kwamen. De meeste komen uit de provincies Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland. Verder kwamen er bezoekers uit elke provincie, en zelfs enkele bezoekers uit België en Duitsland.

De eerstvolgende Kerkenbeurs zal worden gehouden in het voorjaar van 2018 in Drachten. Momenteel wordt onderzocht of een editie in Noord-Brabant haalbaar is. Op de website van de Kerkenbeurs geeft een korte video een sfeerimpressie van de beurs, met korte interviews met exposanten en bezoekers.

Videoimpressie: www.kerkenbeurs.nl
Beursorganisatie: www.helderblauw.nl

Augustanakerk wordt Augustanahof

De Amsterdamse Augustanakerk aan de Erasmusgracht, Bos en Lommer, krijgt een nieuwe bestemming. Half juni betrekken de eerste bewoners hun woning in de verbouwde kerk. Kerkelijke functies blijven overeind, in een andere vorm.

Tekst: **Kees Posthumus** | Beeld: **Marike Omta**

De laatste jaren is er binnen de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam fors bezuinigd. De bodem van de schatkist was in zicht gekomen, het ledenaantal liep terug en daarmee ook de inkomsten uit levend geld. Twee predikantsplaatsen werden opgeheven, drie van de zes kerken gingen dicht. In 2015 sloot de karakteristieke Augustanakerk haar deuren. Twee jaar later krijgt deze gebeurtenis een verrassend vervolg.

Hofjes

“De Lutherse diaconie vindt het belangrijk dat de kerk fysiek aanwezig blijft in de stad, zichtbaar en actief. Kerken zijn bijzondere, heilige plaatsen. Er is getrouwd, gerouwd, gehuild, gebeden, gedanst. Hef je die eenmaal op, dan krijg je ze niet meer terug.” Aan het woord is Hanne Wilzing, algemeen secretaris van de Lutherse diaconie. Hij is een van de drijvende krachten achter

de verbouwing van de Augustanakerk tot Augustanahof, van kerk naar bijzondere woonvorm. Het lege gebouw deed hem en anderen denken aan een klooster. Zo kwam de gedachte aan een stadsklooster nieuwe stijl vanzelf op. Lutheranen hebben sinds 1588 een ruime traditie met hofjes waar mensen wonen, zoals de Lutherhof en het Staringplein. Wilzing: “Wij realiseren in de Augustanahof zestien sociale huurwoningen voor 1 of 2-persoonshuishoudens, voor ouderen en jongere mensen. Tien ervan zijn voor oudere bewoners. Als eerste bewoonster van het project meldde zich een lid van de Lutherse gemeente: mevrouw De Dreu, 92 jaar oud en destijds trouwe bezoekerster van de diensten in de Augustanakerk. Zij kan bijna niet wachten tot de woningen opgeleverd worden. Ik liet de bouwvakkers die momenteel de kerk verbouwen haar foto zien: kijk, hier bouwen jullie voor!”

Kerk

De Augustanakerk mag dan strikt genomen geen kerk meer zijn, de functies van een kerk blijven behouden. De Augustanahof behoudt haar ontmoetingsfunctie voor de buurt, bijvoorbeeld met de wekelijkse maaltijdgroep. Het complex heeft een grote keuken, zodat er voor grotere gezelschappen gekookt kan worden. Over andere activiteiten voor de buurt wordt momenteel nagedacht door de ‘kwartiermakers’. Dat zijn mensen die er na oplevering gaan wonen en nu al nadenken over de invulling ervan. Op de plaats waar ooit het liturgisch centrum van de kerk was, zal blijvend worden gevierd. Architecte Joanne Zwart ontwierp een stiltekapel, waar rond de vijftien mensen kleinschalige vieringen kunnen houden. De kapel heeft een deur naar buiten die elke dag openstaat, zodat mensen naar binnen kunnen komen voor stilte, stil gebed of het aansteken van een kaarsje. Bezoekers kunnen ook terecht in de stiltetuin bij de kerk. In de kapel worden vloerdelen uit de kerk gebruikt. Ook liturgische elementen uit andere gesloten kerken krijgen er een plaats.

Leefregel

Wilzing: “Niet gebouwen, maar mensen zijn de duurzame

dragers van diaconaat. Daarom is commitment van de buurt en mensen van de kerk onmisbaar om het project tot een succes te maken. In de voorbereidende fase hebben wij als Lutherse diaconie betrokken mensen rond de tafel uitgenodigd: mensen van de Augustanakerk, buurtbewoners, leden van de naburige moskee. Ook bezochten wij gelijksoortige projecten elders in het land, om ervan te leren.” Van de bewoners van de nieuwe Augustanahof wordt gevraagd om zich in te zetten voor hof, kerk en buurtactiviteiten, zoals maaltijden, themabijeenkomsten en inloopactiviteiten. Trefwoorden van de gemeenschap zijn: samen wonen, omzien naar elkaar in hof en buurt, gastvrijheid, stilte en inspiratie.

Jaarritme

Aan de basis hiervan ligt de ‘Regel van de Augustana’. Zoals ook kloosterordes een ‘regel’ kende, zo ook deze nieuwe gemeenschap in Bos en Lommer. Citaat: “”Bewoners herkennen zich in de lutherse traditie: weten dat de genade voorop staat, vrolijk & vrij, geven om elkaar zonder elkaar de maat te nemen en een blik op de hele wereld.” De Augustanahof kent een jaarritme, waar bewoners naar vermogen aan meedoen. Dat zijn: wekelijkse gebedsmomenten in de stiltekapel, een maandelijks gezamenlijke maaltijd, maandelijks overleg en bezinning, gemiddeld 1 dagdeel vrijwilligerswerk in de hof, een jaarlijkse hofdag en zorg voor de gemeenschappelijke ruimtes. De praktische uitwerking van de regel bieden de huisregels, met afspraken over onder andere privacy, duurzaamheid, geluid en stilte (‘voor 10.00 uur niet boren’), ontmoetingsruimtes en kapel, huisdieren.

Dankzij de inzet en creativiteit van de Lutherse diaconie stopt het kerk-zijn rond de Augustana niet. Het gaat door, in een andere, nieuwe en bij-de-tijdse vorm. Daar dacht de Nederlandse fiscus anders over. Vanwege een ‘verandering van functie’ viel er bij de diaconie een aanslag in de bus van € 60.000,--. Daartegen is protest aangetekend en dat leidt tot verrassende gesprekken met de inspecteur der belastingen over de essentie van kerk-zijn. Tot in het landelijk overleg van belastinginspecteurs is de zaak besproken. Het besluit is nog niet gevallen, de gedachte is nu ‘alle regels verbieden het, maar het is de moeite waard om ervoor te gaan.’

Bouwvakkers aan de schaft.

Lutherse Diaconie: www.diaconie.com
Architecten: www.ponecdewinter.nl
Aannemer: www.wolters-vastgoed.nl
Kapel: www.joannezwart.nl

Bätz in Paramaribo

Surinaamse en Nederlandse vaklieden werken samen aan het groot onderhoud van het historische Bätzorgel in de Maarten Lutherkerk van Paramaribo. Dit najaar klinkt het orgel weer als vanouds.

Tekst: **Kerkmagazine** | Beeld: **Rudi van Straten**

Wij schrijven 1832. Vanuit Nederland vaart een schip naar Suriname, met aan boord een compleet orgel. Het is bestemd voor de Maarten Lutherkerk in Paramaribo. De Nederlandse orgelbouwer Bätz bouwde het instrument in opdracht van de Lutherse Gemeente aldaar. Helaas: voordat het schip aankomt, brandt de houten kerk compleet af. Wat rest, is een orgel zonder kerk. Het orgel wordt opgeslagen, de kerk wordt herbouwd en op 3 mei 1835 klinken alsnog de eerste psalmbegeleidingen op het Bätzorgel door de kerk.

Uurwerk

Rudi van Straten (1955) is senior specialist orgels, luidklokken, uurwerken en carillons bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Hij is vanuit deze functie nauw betrokken bij de Stichting Klinkend Erfgoed Nederland. In oktober 2014 reisde hij af naar Suriname om ook daar het klinkend erfgoed te inventariseren. De aanleiding daarvoor was een telefoontje uit Paramaribo. Van Straten: “Er kwam een verzoek binnen van de Dienst Financiën in Suriname. Zij zijn gehuisvest in een van de weinige stenen gebouwen van de stad. In de toren van dat gebouw staat een Nederlands uurwerk uit de 19e eeuw, dat de standaardtijd in Suriname aangeeft. Dat belangrijke uurwerk functioneerde niet goed, mij werd gevraagd om advies.

Voor een uurtje inspectie kon ik niet naar Suriname reizen. Nu waren we in Nederland kort daarvoor begonnen met extra aandacht voor klinkend erfgoed. En vanuit de overheid is er meer aandacht voor gedeeld cultureel erfgoed. Die combinatie maakte het mogelijk om de reis te maken. Mijn onderzoek daar legde ik vast in een rapport, waarin de staat van het klinkend erfgoed Suriname wordt beschreven en plannen voor beheer en onderhoud worden gepresenteerd.”

Mahoniehout

Een van de onderzochte objecten was het eenklaviers Bätzorgel. Van Straten trof het aan in redelijk goede staat en goed onderhouden. In de jaren zestig was het al eens gerestaureerd door de firma Flentrop. Van Straten: “In Suriname is het klimaat stabiel en dan bij ons. Dat is goed voor het houtwerk. In Nederland moet er ’s winters gestookt worden. Zonder extra maatregelen heeft dat veel schadelijke invloed op het orgel. De orgelbouwers van toen wisten dat Nederlands hout gevoelig is voor tropische insecten. Daarom werkten zij vooral met inlands mahoniehout. Dat hout werd daar gekapt, getransporteerd naar Nederland en hier gebruikt voor de orgelbouw. Als het af is, ging het orgel terug en kon het worden geplaatst in de orgelkast, die hier lokaal door timmerlieden precies op maat was gebouwd. Er werd ook wel eens Nederlands

Een toets

Uit het rapport: “Tijdens het bezoek bleek een toets geen geluid te geven als gevolg van losgeraakte leerafdekking op het ventiel. Deze leerafdichting is provisorisch vastgelijmd. De kans bestaat dat dit euvel bij meerdere toetsen kan gaan optreden. Raadzaam is om alle ventielen uit te nemen en de beledering te controleren waarbij de ventielen zo nodig gevinkt kunnen worden.”

eikenhout gebruikt, maar dat was zo weg, aangetast door insecten.” Van Straten constateerde dat het orgel mechanisch versleten was en dat de pijpen van het orgel vervuild waren. Dat laatste heeft te maken met het feit dat de ramen van de kerk altijd openstaan en daardoor vuile lucht binnenkomt. Ook was er een vorm van loodoxydatie opgetreden. De eindconclusie was dat een grote restauratie niet nodig was en dat groot onderhoud genoeg zou zijn om het orgel weer in optimale staat te krijgen.

Rotstrots

Twee vragen lagen voor: wie gaat dat groot onderhoud uitvoeren en waar komt het geld daarvoor vandaan? De economische situatie in Suriname maakt dat grote uitgaven aan een oud orgel moeilijk liggen. Van Straten: “Van groot belang bij het behoud en beheer van klinkend erfgoed, en monumenten in het algemeen, is lokale betrokkenheid. Mensen moeten het gevoel hebben: het is ons orgel. Daarom zijn wij ‘Klinkend Erfgoed Suriname’ begonnen. Ook zoeken wij altijd naar samenwerking en de inzet van lokale deskundigheid. Wij leiden mensen op om in de toekomst aan de monumenten te kunnen werken. Wij hoorden van een lokaal bedrijf, ‘Rotstrots in hout’, gerund door Anastasia en Ryan van Ommeren. Twee jonge mensen, een fantastisch stel, met een klein bedrijf, dat onderhoud en restauratiewerk in hout uitvoert. Zij hadden een aantal kleinere klussen gedaan bij de restauratie van de kathedraal. Door de kwaliteit van hun werk waren zij opgevallen. Wij vroegen hen of ze interesse hadden om het orgelvak te leren. Daar voelden zij voor en zo kwam de samenwerking op gang.” Voor de hoofdaannemer van het werk werd uitgeweken naar Nederland. Pels & Van Leeuwen

uit ’s Hertogenbosch sleepte de order binnen, voor alle orgels in Suriname. Het werd spannend toen het bedrijf, met zeventien werknemers, begin dit jaar failliet ging. Het bedrijf beleefde een doorstart en gaat met vier man verder. Het werk in Suriname kwam niet in gevaar.

Geld

Bij de restauratie krijgen de Surinaamse lutheranen financiële ondersteuning van hun geloofsgenoten in Nederland. Zij hebben een enthousiast pleitbezorger van hun zaak in ds. Hans Mudde, emeritus-predikant van de Evangelisch-Lutherse Kerk, nu deel van de Protestantse Kerk in Nederland. Hij is groot kenner en liefhebber van Lutherse kerkmuziek, komt regelmatig in Suriname en zet zich actief in voor de fondsenwerving. Zo vroeg hij als cadeau bij zijn 50-jarig ambtsjubileum een gift voor het Surinaamse orgel. Dat leverde enkele duizenden euro’s op. Een andere pleitbezorger in Nederland is musicus/organist Peter den Ouden uit Huizen. Van Straten: “Wij hebben het project in drie fasen geknipt. Zoiets groots in een keer aanpakken zou niet goed vallen in een land waar mensen elk dubbeltje drie keer moeten omdraaien voor ze het uitgeven. Elke fase kost tussen de € 20.000,- en € 25.000,-. Eenderde van dat bestede geld blijft in Suriname, onder ander bij Rotstrots. De eerste twee fasen zijn afgerond, fase drie volgt in het najaar. In de eerste fase was het orgel een tijdje onbespeelbaar. Nu is het grootste deel weer te bespelen.”

Dat wordt straks allemaal nog mooier, want de klankgeving van het Bätzorgel is buitengewoon fraai, aldus kenner Van Straten. Na een ‘integrale stemming’ klinkt het orgel straks weer als vanouds.

Morgenstond kleurt groen

Fairtrade koffie en duurzame koekjes. Milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen en duurzaam wc-papier. Dakisolatie, zonnepanelen, LED-lampen: PinksterGemeente Morgenstond in Gouda is onmiskenbaar een groene kerk.

Tekst: **Korstiaan van Vliet** | Beeld: **Morgenstond**

WERING EN BESTRIJDING VAN HOUTAANTASTENDE INSECTEN

Eco Worldwide Solutions: specialist op het gebied van houtverduurzaming en zwamsanering!

Houtschimmels en houtaantastende insecten zoals (grote) houtworm, boktor en spinthoutkever, kunnen veel materiële en financiële schade veroorzaken. In de praktijk blijken vele kerken, kloosters en ander vastgoed zódanig te zijn aangetast, dat er kans is op instortingsgevaar.

EWS voorziet u van een uitstekend, eerlijk advies en adequate oplossingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van onze brede kennis en ervaring en de nieuwste technieken op het gebied van houtverduurzaming, waaronder:

- Oppervlaktebehandeling door middel van impregneren;
- Het behandelen van voorwerpen, meubelstukken of een gehele ruimte door middel van een hete-luchtbehandeling;
- Begassen van voorwerpen, meubelstukken of een gehele ruimte;
- Polymeer chemische balkkoprestauratie;
- Vacumeren van voorwerpen en meubelstukken;
- Zwamsanering.

EWS helpt u met de preventieve en curatieve aanpak van houtaantasting. Daarnaast voeren wij inspecties en kwaliteitsaudits uit, voorzien van een uitgebreide rapportage.

Wilt u meer informatie ontvangen over de diverse behandelmethoden of wilt u een vrijblijvende inspectie aanvragen? Aarzel niet om contact met ons op te nemen.

Tip: ook voor overige (bestrijdings) adviezen, vogelwering en faunabeheer bent u bij EWS aan het juiste adres!

www.ews-group.nl | Tol 14, 4251 PX Werkendam Nederland

EWS GAS MEASUREMENT

EWS FUMIGATION

EWS MARITIME & LOGISTICS

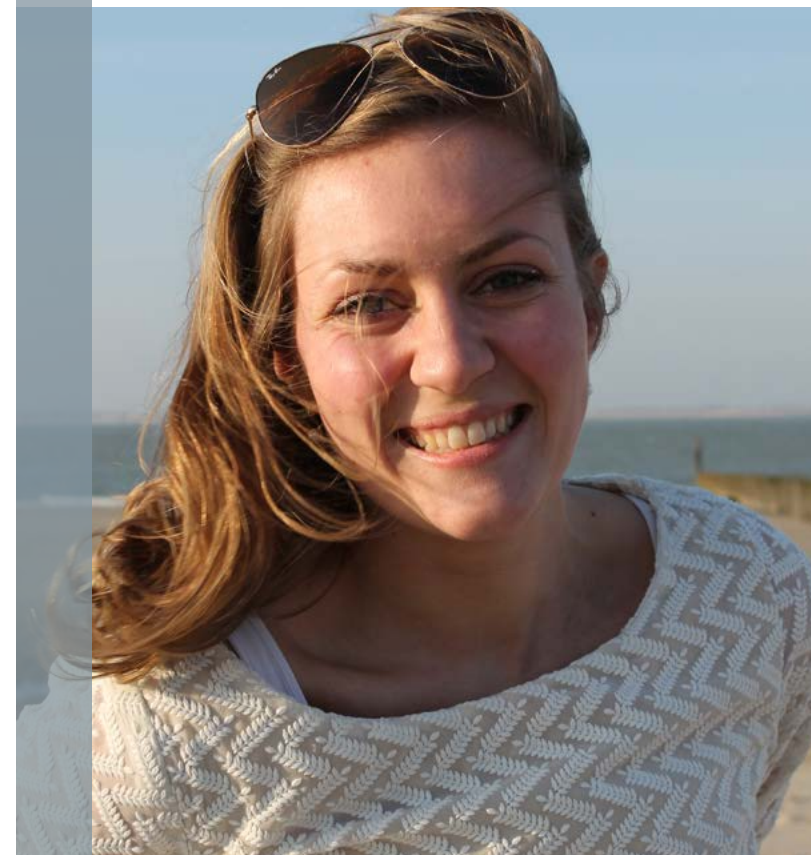
EWS PEST CONTROL

EWS BIO TREATMENT

EWS FAUNA MANAGEMENT

De PinksterGemeente Morgenstond Gouda is opgericht door Peter Rothuizen in 1981 en ontstond vanuit de zustergemeente in Zoetermeer. In 1988 werd het huidige pand betrokken, in het centrum van Gouda. Hier komen wekelijks 240 leden bijeen voor samenkomsten en doorde weekse activiteiten. Eén van die leden is Emma Tomassen, 22 jaar oud. Zij is student aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en bezig met een master 'Global Business and Sustainability'. Logisch, dat zij coördinator duurzaamheid is in haar gemeente.

Waar komt jullie behoefte vandaan om een Groene Kerk te zijn?

“Onze motivatie om groen bezig te zijn, halen we uit de Bijbel. In Psalm 24 lezen we dat de h le schepping Gods eigendom is en ook door Hem in stand gehouden wordt. Tot eer van Hem.

Daarom heeft de mens bij het begin van de schepping de roeping gekregen om de aarde te bewerken  n te bewaren. Door ons aan te sluiten bij de GroeneKerken actie, hopen we meer naamsbekendheid te kunnen geven aan duurzaamheid, informatie en tips uit te wisselen met kerken onderling. Daarnaast stimuleren we zo’n platform graag. We willen zorgen voor Gods schepping, uit dankbaarheid richting Hem. Dit doen we door steeds meer bezig te zijn met duurzaamheid.”

Jullie hebben zelfs een meerjarenplan voor duurzaamheid. Hoe kwam dat tot stand en wat staat er in?

“We zijn de bijbel in gedoken om te kijken wat daarin staat over duurzaamheid. Vanuit die Bijbelse kaders hebben wij een standpunt rondom duurzaamheid ontwikkeld. Dat luidt als volgt: ‘Het bestuur van de Pinkstergemeente Gouda heeft de intentie dat ons functioneren als gemeente in al zijn facetten blijk dient te geven van duurzaamheid. Dit betekent dat ons onderwijs en onze initiatieven ten doel hebben de gemeentel den bekend te maken met de Bijbelse visie op duurzaamheid en de gemeentel den – individueel en gezamenlijk – te stimuleren tot een actieve integratie van die kennis in hun leefstijl. Om het belang van dit thema te onderstrepen, zal de implementatie van dit standpunt geschieden door de aanstelling van een aan het bestuur rapporterende Co rdinator Duurzaamheid, die verantwoordelijk is voor de opstelling van een activiteitenplan met bijpassende ►

Marktleider in Kerkverwarming

Maak kennis met de specialist in Nederland op het gebied van Kerkverwarming: **Mark Climate Technology**. Mark is van oorsprong een Nederlands familiebedrijf met een rijke geschiedenis. Wij richten ons al sinds 1945 op de klimaatbeheersing van grote gebouwen. Eén van onze eerste activiteiten was het bouwen van staande luchtverwarmers op olie en gas: **de Föhn**. Dit heeft erin geresulteerd dat Mark alleen al in Nederland en België **2000 kerken** verwarmd heeft. Wilt u gratis advies en meer informatie? Wij informeren u graag over de mogelijkheden.

Vraag GRATIS onze speciale kerkbrochure aan!

Bel 0598 - 656 600 of stuur een e-mail naar info@mark.nl

Mark BV
Beneden Verlaat 87-89
9645 BM Veendam
T: +31(0)598 656600
E: info@mark.nl
I: www.mark.nl

mark
CLIMATE TECHNOLOGY
FEELS BETTER. WORKS BETTER.
WWW.MARKCLIMATE.COM

PTH
www.pthgroep.nl

SPECIALIST IN:

- **Geluidsinstallaties**
voor spraak en muziek
- **Beeldinstallaties**
projectie/LED schermen, camera's en regie
- **Ringleidingsystemen**
- **Kerkradio en KerkTV via internet**
- **Lichtinstallaties**
- **Podia en lessenaars**
- **Complete en gebruiksvriendelijke bediening**
van o.a. licht, beeld en geluid
- **Verhuur**
van o.a. beeld- en geluidsinstallaties, licht en podia

T 0511 460 200 | W www.pthgroep.nl | E info@pthgroep.nl

Collectebonnen

een beproefd systeem

Graag informeren wij u vrijblijvend over **mogelijkheden** en **fiscale voordelen** van het gebruik van collectebonnen ten gunste van uw kerk.

Tevens ontvangt u modellen en een bestelformulier.

De waarde van de bonnen bepaalt u zelf.

Informeer en bestel bij:

Thema Media
collectebonnen

Postbus 2096, 2002 CB Haarlem
tel (023) 517 83 28 fax (023) 55 333 50

info@collectebonnen.nl - www.collectebonnen.nl

(onderdeel van StyleMathôt, grafimedia-specialist)

Interview

begroting, alsmede de coördinatie en begeleiding ervan.' Na het opstellen van dit standpunt hebben we concrete plannen bedacht, die hangen aan 3 pijlers: bewust worden, besparen en investeren. Wij werken van klein naar groot. Afgelopen maart zijn er op ons kerkdak zonnepanelen geïnstalleerd. Een typisch voorbeeld van de laatste stap 'investeren'."

Wordt jullie aanpak onderschreven door de hele gemeente?

"Er zijn natuurlijk altijd een aantal kartrekkers, maar we proberen alle gemeenteleden te betrekken in onze verduurzaming. Zo vragen we om praktische hulp bij het plaatsen van LED-verlichting en zonnepanelen. Ook schrijven we met regelmaat een stukje in de wekelijkse nieuwsbrief of in ons maandblad, om zo betrokkenheid te creëren.

En, heel belangrijk, we gaan in de toekomst meer doen met duurzaamheid op de zondagsschool, zodat we er al jong mee beginnen. Daarnaast hebben we ook regelmatig lowprofile acties zoals een bring-your-own-mug zondag of "buitenbeetjes" als snack bij de koffie."

Op welke concrete punten is de Pinkstergemeente Morgenstond Gouda duurzaam?

"Wij kopen duurzaam in: Fairtrade koffie, duurzame koekjes, gebakken op bakkerschool in Gouda, dus geen transportkosten, milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen, duurzaam wc-papier en papieren handdoeken. Wij isoleerden het dak, brachten isolerende plafondplaten en HR++ dubbelglas aan en in enkele zondagschoolruimtes muurisolatie. Wij gebruiken LED-verlichting en hebben een nieuwe HR CV-ketel, waterbesparende toiletreservoirs en hergebruik van materiaal bij verbouwingen. De zaaltemperatuur is 1 graad lager ingeregeld. Verder heeft de gemeente het beleid dat ze alleen de zaal voor doopdiensten verhuren op zondagen dat we zelf een doopdienst hebben.

Dat scheelt zo'n 2,5 m3 aan water.

Sociaal: weggeefkastje – 'Pak wat je nodig hebt, geef wat je kunt missen' staat boven het kastje, wat voor onze gemeente hangt en wat wekelijks door gemeenteleden wordt gevuld met etenswaren."

De te verwachten resultaten: 31% besparing op het energiegebruik, gevolg van bewustwording en besparing door ledlampen, en 85% minder energie-afname, als gevolg van investering in en gebruik van zonnepanelen. Tel uit je winst.

Hoe kunnen de lezers van Kerkmagazine groene kerk zijn bespreekbaar maken in hun gemeente?

"Hou het laagdrempelig, laat het geen 'moetje' worden. Maak duurzaamheid belangrijk, interessant en relevant. Laat zien dat het voordelen heeft om kerken te verduurzamen, benoem ook de financiële voordelen. Ook slim: kijk eens op www.groenekerken.nl en zoek welke kerk in de regio al een Groene Kerk is. Vaak zijn deze kerken erg enthousiast en willen zij graag vertellen hoe zij het precies aangepakt hebben."

Waarom zouden alle kerken in Nederland jullie groene voorbeeld moeten volgen?

"Allereerst omdat het een Bijbelse opdracht is om goed te zorgen voor de aarde die wij gekregen hebben. Daarnaast is naastenliefde voor veel christenen een groot goed – zorgen voor de aarde betekent ook dat we deze beter leefbaar maken voor andere mensen op deze aarde en voor volgende generaties. Vanuit deze twee standpunten zouden kerken voorlopers moeten zijn op het gebied van duurzaamheid."

Gemeente: www.morgenstondgouda.nl
Social media: www.facebook.com/emmatomassen

JVK
JURGEN VAN KEULEN

JVK Daken BV

Ambachtelijke Dakbedekkingen
Vanzelfsprekend met de juiste mensen.

www.jvkdaken.nl

Breda
T 076 303 2400
M 06 126 46 899
E jurgen@jvkdaken.nl

Den Bosch
T 073 303 2925
Lommel (BE)
T 00 32 3 8080918

Dakdekkers ▪ Leidekkers
Loodgieters ▪ Zink- en Koperslagers

INRICHTING KERKINTERIEURS - RESTAURATIE KERKINTERIEURS

Wij leveren kerkinterieurs op maat, van klassiek tot modern.

Zoals een preekstoel, lessenaar, kniel-bank, doopvont, collectiezakrekken of liturgisch centrum.

BIJ ONS KUNT U REKENEN OP KWALITEIT EN VAKMANSCHAP.

CONTACT
Asserstraat 59
9451 TA Rolde

0592 - 24 32 39
www.inhout-meubels.nl
info@inhout-meubels.nl

in HOUT
INTERIEURS OP MAAT

Hekkers & van 't Spijker
sinds 1922

Al sinds 1922 gespecialiseerd in het restaureren van antieke meubelen.

Molenallee 5
7384 AM Wilp
Tel.: 0571 - 26 20 07
info@hekkers-spijker.nl
www.hekkers-spijker.nl

MEER DAN 50 JAAR ERVARING

Van Lierop
Conserveert & Herstelt Hout | Verdrift Vocht

Een gezonde kijk op onroerend goed

Onderzoek op (hout) aantasting | Houtinsectenbestrijding
Zwamsanering | Isochips®-kruipruimteisolatie | Vochtwering
Kruipruimterenovatie | Houtrestauratie met epoxytechniek
Heteluchtmethode | Zuurstofarmeluchtmethode
Kelderafdichting | Inspectieabonnementen

Vestigingen Noord: Alphen a.d. Rijn | Heerhugowaard | Assen | ☎ 0172 43 35 14
Vestigingen Zuid: Bostel | Echt | Mechelen (B) | ☎ 0411 63 26 47

www.vanlierop.nl

MAHR

HEIZUNG KLIMATECHNIK

AANGEPASTE TECHNIEK VOOR HISTORISCHE GEBOUWEN

- » individuele oplossingen voor verwarmings en klimaat techniek
- » duurzame concepten gecombineerd met en laag mogelijk behoefte aan energy
- » eigen productie op maatwerk en service uit een hand
- » bijzonder Know-How van klimaat controle en **verwarming van kerken en monumenten**
- » **MAHR-Actherm®** – eigen regeltechniek voor individuele oplossingen.
- » vrijblijvend en competent advies door onze medewerkers **in heel Europa**

Theod. MAHR Söhne GmbH
Hüttenstraße 27
52068 Aachen
www.kerkverwarming-mahr.nl

☎ +49 171 3044 790
✉ info@mahr-heizung.de
Nederlandstalig

Bedrijfsnieuws

KAader helpt Elst bij toekomstvisie

De Protestantse Gemeente te Elst heeft de toekomstvisie '3000 jaar religie in Elst' vastgesteld. Op 21 februari werd de toekomstvisie op een gemeentevond gepresenteerd.

Het beleidstuk van zo'n 170 pagina's werd opgesteld door Alwin Kaashoek van KAader kerkadvies. Het biedt inzicht in de mogelijkheden die er voor de Protestantse Gemeente zijn om haar missie in de toekomst uit te dragen.

Het unieke in Elst is dat er op de plaats van de Grote Kerk al voor Christus religieuze activiteiten plaatsvonden. In de jaren daarna stonden er twee Romeinse tempels en drie voorgangers van het huidige kerkgebouw.

De restanten van deze tempels en kerkgebouwen liggen onder het huidige kerkgebouw. Deze zijn te bezoeken, maar de toegankelijkheid ervan is momenteel beperkt. De Protestantse Gemeente wil deze waardevolle historische elementen breder toegankelijk maken en de religieuze lijn van toen verbinden met de actieve kerk van nu en straks. Aan het begin van de toekomstvisie formuleert de gemeente het als volgt: "De Protestantse gemeente te Elst is een centrum van christelijk geloof en spiritualiteit. In verbondenheid met de geschiedenis en de toekomst. In relatie tot God, mensen en cultuur. Het kerkgebouw en het museum vormen hierin belangrijke schakels."

KAader kerkadvies maakt inzichtelijk welke mogelijkheden een kerkgebouw biedt en adviseert bij allerhande (vastgoed-) vraagstukken. Het bureau kent de kerkelijke wereld van binnenuit en weet niet alleen wat er leeft rondom kerkelijk vastgoed, maar ook wat er op bestuurlijk of kerkelijk vlak meespeelt.

Grote Kerk Elst

www.kaader.nl

Nieuwe website Kerkomroep.nl

Op 31 maart lanceerde Kerkomroep.nl een nieuwe website voor het volgen en terugkijken van kerkdiensten door heel Nederland.

De nieuwe website is responsive, zodat ook op tablets en mobiele telefoons een kerkdienst goed kan worden gevolgd. Directeur ing. Daan van Heteren is blij met de nieuwe site.

Liturgie

"Er zijn nu nog meer mogelijkheden voor mensen die om wat voor reden dan ook geen kerk kunnen bezoeken, toch een dienst mee te maken. Ik weet hoe belangrijk het kan zijn voor mensen om thuis op de bank deel uit te blijven maken van de zondagse dienst. Of om op je eigen tijd of moment een kerkdienst terug te kunnen kijken."

Het gebruiksgemak van de opgefriste site is toegenomen, aldus Kerkomroep.nl. Kerken kunnen nu ook online de liturgie van de dienst zichtbaar te maken. Van Heteren: "Een extra meerwaarde van de nieuwe site, die het gevoel van betrokkenheid nog eens

vergroot.". aldus Van Heteren. "Met moderne technieken oude instanties van dienst zijn, dat vind ik het mooiste wat er is. Zeker als het om zoiets fundamenteels gaat als de verkondiging van het Woord. Of je nu nog een luisterkastje hebt dat is aangesloten op een telefoonlijn of de nieuwste smartphone, wij zorgen ervoor dat iedereen overal en altijd zijn kerkdienst kan volgen. Wij zijn de enige partij in Nederland die van A tot Z – dus letterlijk vanuit de kerk tot in de huiskamer – alles onder één dak heeft om een kerkuitzending te verzorgen."

Bij kerkelijkdrukwerk.nl kunt u o.a. een kerkblad, liturgie, flyer of poster laten drukken.

Vaste lage prijzen en geen verzendkosten. Productie in eigen huis en binnen 24 uur gereed.

vraag de speciale kortingscode aan.
Ga naar kerkelijkdrukwerk.nl/actie

UW
KERKBLAD
GRATIS
GEDRUKT

Kerkelijk
DRUKWERK.NL

Achterwetering 31, Schoonhoven | 0182 - 305200

SNEL
BINNEN 24 UUR GEREED

EENVOUDIG
OVERZICHTELIJK BESTELSYSTEEM

VOORDELIG
VASTE LAGE PRIJZEN

Bestel online op:
www.kerkkaars.nl

Bekijk ons compleet assortiment
kwaliteitskaarsen op www.kerkkaars.nl
Wij verzenden uw bestelling
binnen 24 uur.

*Uw partner voor
kerkmeubilair
en inrichting
op maat*

Bekijk onze nieuwe
catalogus online
of bestel hem via
info@kerkmeubilair.com

Kantoor-Showroom:
Admiraal Helfrichweg 4
2901 AB Capelle a/d IJssel
Telefoon 010-2844018
E-mail info@kerkmeubilair.com

KERKMEUBILAIR
www.kerkmeubilair.com

KERKADVIES.NL
Informatiewebsite
voor kerkelijk beheerders

De website Kerkadvies.nl is een gratis dienstverlening voor kerken om informatie aan te vragen van een klein aantal leveranciers. Stuk voor stuk bedrijven met ervaring in het werken met en voor kerken. Via de website kunt u aangeven over welke onderwerpen u graag informatie wilt ontvangen.

Van een klein aantal aanbieders ontvangt u dan informatie, uitsluitend over het onderwerp dat u heeft aangevinkt. Uw adres wordt door ons niet gebruikt om u andere informatie te sturen.

Op Kerkadvies.nl kunt u informatie aanvragen van leveranciers op gebied van bouw, restauratie, inrichting, onderhoud, herbesteding, licht, beeld, geluid, kerktelevisie, training, financiën, verzekering, orgel, piano, keuken, architectuur etc.

Hoe werkt het?

1. Ga naar de website www.kerkadvies.nl.
2. Klik de onderwerpen aan waarover u informatie wilt ontvangen.
3. Vul uw gegevens in en klik op 'Verzenden'.
4. U ontvangt de aangevraagde informatie van een beperkt aantal relevante bedrijven.

Uw gegevens worden vertrouwelijk behandeld. Uw gegevens worden niet opgeslagen in een database. Evenmin worden uw gegevens ter beschikking gesteld aan bedrijven, anders dan door u aangegeven.

www.kerkadvies.nl

Kerkenbeurs Kerkadvies.nl is een initiatief van Kerkmagazine en Kerkenbeurs.

Kerk

Wereldprimeur in licht

Vermeulen Lichtarchitectuur gaat de prestigieuze Domkerk in Utrecht verlichten. En presenteert een nieuw lichtconcept.

Hendrik-Jan Vermeulen: "Het was door alle aanloop al een prima Kerkenbeurs, maar de bekroning volgde toen wij van het bestuur van de Domkerk de handdruk kregen voor de opdracht om deze prachtige kerk te mogen verlichten." *Kerkmagazine* gaat u op de hoogte houden van dit project.

In de week voorafgaand aan de kerkenbeurs rondde Vermeulen een project af met een wereldprimeur in de lichtbranche. Als eerste kerk in de wereld is de 23 meter hoge Heilige Nicolaasbasiliek in IJsselstein voorzien van het, door Vermeulen ontwikkelde, Church- Colour- Basiclight concept.

Pardon? Wat voor concept?

"Op verzoek van ing J. van Delft, toen bestuurslid van de Stevenskerk te Nijmegen, startte ik een onderzoek naar het ontwikkelen van een verlichtingsarmatuur, dat op grote

hoogte een algehele basisverlichting kan verzorgen en tegelijk dit licht kan omzetten in kleuren met eveneens een zeer hoge lichtopbrengst.

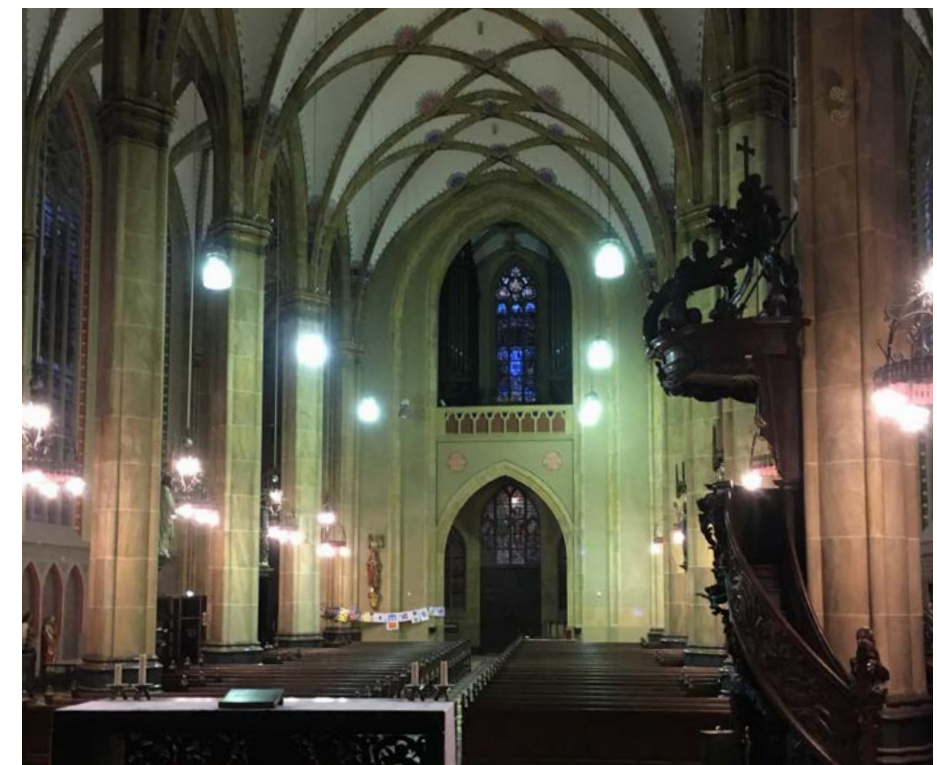
Met deze verlichting kun je een rijke schakering aan rood, groen, blauw en wit verwezenlijken. Daarmee wordt de lichtbeleving intenser en is het mogelijk om afhankelijk van de diverse vormen van vieringen of concerten de juiste lichtbeleving te creëren onafhankelijk van de enorme hoogte.

In IJsselstein is men nu helemaal klaar voor de toekomst. Naast de zeer uitgebreide mogelijkheden van het lichtstelsel is het ook nog eens duurzaam en kostenbesparend."

Vermeulen Lichtarchitectuur is al ruim 15 jaar gespecialiseerd in het verlichten van kerken, basilieken en andere monumentale gebouwen. Multifunctioneel gebruik van kerken vraagt bij elk gebruiksmoment om een ander lichtplan.

www.lichtendekerk.nl

www.theaudiospecialists.eu - Tel. NL: +31(0)55 538 66 88 | BEL: +32 63 33 90 25 | DE: +49 2161 9499 006

HOE BEREIKT U KERKEN?

Lift mee op het succes van Kerkmagazine!
De advertenties worden zeer goed bekeken door de lezers. Dat blijkt ook uit de zeer trouwe groep adverteerders in Kerkmagazine. Een groep die steeds een beetje groter wordt.

M.i.v. 1 december 2016 is de advertentie-verkoop in handen van ER-Communicatie. Ed en Sonja Rothuis adviseren u graag!

0314 334 960
06 2702 8877
info@er-communicatie.nl
www.er-communicatie.nl

UW MONUMENT ONZE ZORG

Aannemingsbedrijf Den Hertog

M 06 - 5101 0663
info@restauratiedenhertog.nl
T 0294 - 237 838
www.restauratiedenhertog.nl

Betaalbare Kerk TV

In verbinding met jouw gemeente

- ✓ Live tv uitzendingen via internet
- ✓ Betaalbaar en eenvoudig in gebruik
- ✓ Gratis app (voor iOS en Android)
- ✓ Via Chromecast op je eigen tv

**In prijs
verlaagd!**

Meer informatie?
☎ 0570-672716
☎ 06-23730669
✉ support@kerkdienstgemist.nl

VERTROUWEN IS

SAMEN

BOUWEN

Uw doelstellingen en ambities realiseert u met Flynth

De adviseurs en accountants van Flynth ondersteunen verenigingen, stichtingen en kerkgenootschappen met onafhankelijke dienstverlening, duidelijke prijsafspraken en gefundeerd advies. Zo kan het bestuur zich focussen op het realiseren van haar doelstelling, terwijl Flynth ontzorgt. Flynth is gespecialiseerd in ANBI-instellingen, in het begeleiden van subsidietrajecten, het afgeven van controle-verklaringen en de inrichting van de administratieve organisatie.

Flynth adviseurs en accountants te Urk, Vlaak 4 (0527) 68 16 41, urk@flynth.nl of neem voor meer informatie contact op met onze specialisten non-profit, Jan Baarsen 06-12 68 24 02 of Pieter Romkes 06-11 31 96 95.

| Ondernemen inspireert |

ENERGIE VOOR KERKEN

Bedankt voor uw deelname!

Ruim 3.500 kerken en kloosters doen al zes jaar mee met het inkoopcollectief Energie Voor Kerken.

Dankzij uw deelname kopen we gezamenlijk voordelig groene energie in bij Greenchoice, de energieleverancier van het collectief.

Uw voordelen

- Scherpe groene energietarieven (100% Nederlandse wind en gas: Gold Standard certificaten)
- Uitstekende contractvoorwaarden
- Transparante dienstverlening
- Optimale persoonlijke service

Ook interesse?

U kunt maandelijks instappen in het collectief. Kijk voor meer informatie op www.energievoor-kerken.nl of neem contact op met Sonja Boer van Hellemans Consultancy: 030 767 01 21 / boer@hellemansconsultancy.nl

Het collectief Energie Voor Kerken is een initiatief van CIO-K in samenwerking met energie adviesbureau Hellemans Consultancy.

Donatus betaalt terug

Donatus Verzekeringen, kerken- en monumentenverzekeraar, betaalt aan de leden 45% (€ 12,7 miljoen) van de voor 2016 ingeleigde verzekeringspremies terug.

Dat is mogelijk dankzij een brutowinst na belastingen van € 12 miljoen (2015 € 15,7 miljoen). Donatus bewijst hiermee opnieuw haar onderlinge karakter zonder winstoogmerk. Met een solvabiliteit van 214% is Donatus een kapitaalkrachtige partner. Volgens directievoorzitter Alphons van der Voorn zijn er in 2016 belangrijke fundamenteën voor de toekomst gelegd: “Afgelopen jaar hebben we geïnvesteerd in de flexibiliteit van onze producten en de digitale ontsluiting hiervan voor onze leden. We hebben een ledenkorting ingevoerd, waarbij trouwe leden een hogere korting ontvangen. Veel vooral kerkelijke leden, die het financieel moeilijk hebben, zijn blij met deze aanpassingen. Alle trouwe leden (minimaal 10 jaar lid) konden hun contracten vernieuwen. Van hen heeft 95% opnieuw voor langdurige contracten gekozen. Onze leden waarderen het dat Donatus hen zoveel mogelijk ontzorgt in het verzekeren van hun eigendommen.” De premie in de brandsector bleef met € 30 miljoen stabiel. Binnen de portefeuille blijft het marktaandeel monumenten groeien, tot inmiddels 12%. Van alle rijksmonumenten heeft Donatus een marktaandeel van circa 8%. Er zijn meer dan 4600 kerkgebouwen bij Donatus verzekerd.

Kamperen in een kerk

“Beleef de nacht van je leven in een 13e eeuwse kerk”, zo prijst de Stichting Oude Groninger Kerken een slaapavontuur aan, in de kerk van Fransum.

Op vrijdag 20 januari konden liefhebbers van een slaapavontuur overnachten in of rond de kerk van Fransum, een van de kerken van de Stichting Oude Groninger Kerken (SOGK). Dat was de tweede keer dat zoiets kon, na de ‘nacht in de kerk van Oostum’. In Engeland kent men dit fenomeen al langer, het heet daar ‘champing’ (samentrekking van ‘church’ en ‘camping’). Je kunt er in de zomermaanden ‘champen’ oftewel kamperen in nu al tien kerken. Het idee ontstond bij Stichting The Churches Conservation Trust en het is een van de manieren om de kerk te gebruiken. Reizigers zijn altijd op zoek naar bijzondere accommodaties. Zij mogen voor een relatief klein bedrag kamperen in de kerk. Met dit geld wordt weer een bijdrage aan het onderhoud geleverd. SOGK organiseerde dit evenement in samenwerking met Buitengewoonslapen. nu, die elke maand overnachtingen organiseert op bijzondere plaatsen. De organisatie zorgde voor veldbedden en bivakzakken, als bescherming tegen damp en dauw. Deelnemers moesten wel hun eigen slaapzak meenemen, en € 25,- om de kosten te bestrijden en het onderhoud van de kerk mogelijk te maken.

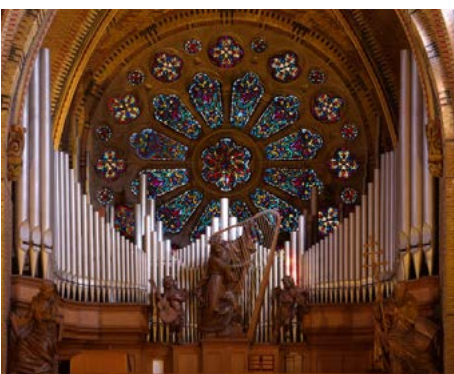
Kerk in buurtcentra 010

Veel Rotterdamse migrantenkerken houden hun kerkdiensten in wijkcentra. Daar dreigt een einde aan te komen, door ingrijpen van de Rotterdamse CDA-wethouder De Jonge.

De Jonge vindt dat religieuze bijeenkomsten niet passen bij het open karakter dat een ‘Huis van de Wijk’ moet hebben. ‘Huis van de Wijk’ is de naam die de gemeente Rotterdam aan de wijkcentra geeft, die worden gesubsidieerd door de gemeente. Andersoortige bijeenkomsten van een kerk met een sociaal of vormend karakter kunnen gewoon doorgaan. Maar het kan, aldus De Jonge, niet de bedoeling zo zijn dat een gemeente indirect kerkdiensten subsidieert. Ook de hooggeprezen scheiding tussen kerk en staat speelt hier een rol. In 2018 moet er daarom een einde komen aan religieuze bijeenkomsten in wijkcentra. Dat voornemen zette kwaad bloed bij onder andere de fracties van ChristenUnie/SGP en SP in de Rotterdamse raad. Probleem is nu: waar moeten die gemeenten hun kerkdiensten dan wel houden? Daar wil De Jonge ze best bij gaan helpen. Gemakkelijk zal dat niet worden: er zijn weinig locaties beschikbaar en de migrantenkerken zijn niet rijk. Soms vinden migrantenkerken onderdak bij bestaande kerken. Zodra de Jonge zijn beleidsvoornemens verhelderd heeft, praat de Rotterdamse gemeenteraad er verder over.

Orgel Catharinakerk

Eind april begon in de Catharinakerk in Eindhoven de restauratie van het hoofdorgel en het kleine altaarorgel, door medewerkers van Orgelbau Klais uit Bonn.

Het betreft hier een van de grootste pneumatische orgels in Nederland. Twee speeltafels en aantal andere onderdelen, waaronder het tongwerk, zijn vervoerd naar de werkplaats in Bonn. De bijna 6.000 orgelpijpen van het tachtig jaar oude orgel blijven staan. Als alles volgens plan verloopt komen de onderdelen eind juli weer terug. Het orgel moet weer bespeelbaar zijn tijdens het jubileumconcert op 2 september, waarmee het 150-jarig bestaan van de kerk word gevierd. Of verantwoordelijk wethouder Schreurs daar ook bij aanwezig zal zijn? De gemeente, eigenaar van de kerk, betaalt de benodigde drie ton namelijk niet van harte. Eerder probeerde de gemeente de restauratie pas te betalen als de kerk voor iedereen, ‘inclusief bijvoorbeeld homo’s’, toegankelijk zou worden. Aanleiding voor die eis was een weigering van de parochie om ruimte te bieden aan een oecumenische viering op Roze Zaterdag, jaarlijkse toegedag voor homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen. Het afgelopen huurcontract gaf de gemeente echter geen poot om op te staan. Aan de eisen die de verhuurder stelt, wordt voldaan: het kerkgebouw is overdag open voor bezoekers en de eredienst en andere vormen van parochieel leven gaan door.

Kerk Halfweg half weg

De kerk van de Onze Lieve Vrouwe Geboorte-parochie in Halfweg bedacht een ronduit spectaculaire oplossing voor het onontkoombare feit dat de kerk te groot was: ze halveerden het gebouw.

In juni 2017 moet de parochie haar vieringen weer in de kerk kunnen houden. Het gebouw werd als het ware door midden gezaagd. Dat zag er bijzonder uit en diverse kranten en omroepen besteedden er aandacht aan. Aan de achterzijde kwam een grote staalconstructie, een enorm karwei dat met de nodig precisie moest worden uitgevoerd. In die constructie komt een glazen wand, die de kerk opnieuw afsluit tegen wind en vocht. Op het glas wordt met een speciaal folie een kunstwerk aangebracht. Elders aan het gebouw werden reparaties uitgevoerd en scheuren gedicht. Deze radicale ingreep verandert heel het aanzicht van Halfweg. Er ontstaat een nieuw kerkplein, er komen woningen op een deel van de kerkelijke grond en in de karakteristieke pastorie komen drie appartementen: van buiten Amsterdamse School, van binnen modern comfort. De kerk verkocht een deel van haar grond voor de te realiseren woningbouw. Uit de inkomsten daarvan kan de halvering en restauratie van de kerk betaald worden.

Staphorst-Rouveen wint

Het college van De Rank uit Staphorst-Rouveen wint € 2.000 met de folder waarmee zij deelnamen aan de wedstrijd ‘Beste folder Actie Kerkbalans’.

De folder ‘Draag uw steentje bij’ werd uit 87 inzendingen verkozen tot beste folder van 2017. De gemeente zette voor Kerkbalans een aparte werkgroep op, omdat ‘een aparte werkgroep Kerkbalans leidt tot hogere inkomsten’, aldus Alwin Compagner, voorzitter van de kerkrentmeesters van de hervormde gemeente. De folder die gemaakt is sluit aan op een actueel thema in de gemeenten namelijk: verbouwen of nieuw bouwen. Creatief denken leidde van stenen, bouwstenen, naar Lego, en dat speelgoed werd gebruikt in de lay-out van de nieuwe folder. Lego verbindt op vele manieren; aan elkaar, jong met oud, grote en kleine steentjes en verbindt stevig. De juryvoorzitter vond het heel slim dat gebruik is gemaakt van Lego. Iedereen kent dit merk en heeft er een positief gevoel bij. Jong en oud. Heel knap hoe vervolgens dit als basis is gebruikt voor de folder. Gemeentelid Kim van Dijk, lid van de werkgroep is, werkte het idee grafisch uit. De jury vond het inventief om ‘het verhaal van Kerkbalans’ te vertellen via, voor mensen vertrouwde en kleurrijke, legostenen en –mannetjes.

Nieuw leven voor het doopvont

De erfgoedspecialisten van Museum Catharijneconvent dragen, samen met parochies en gemeenten, zorg voor religieuze voorwerpen van de gemeenschap. Nieuw: Vraag en aanbod.

Tekst: **Anique de Kruijf** | Beeld: **Kerkmagazine**

Anique de Kruijf

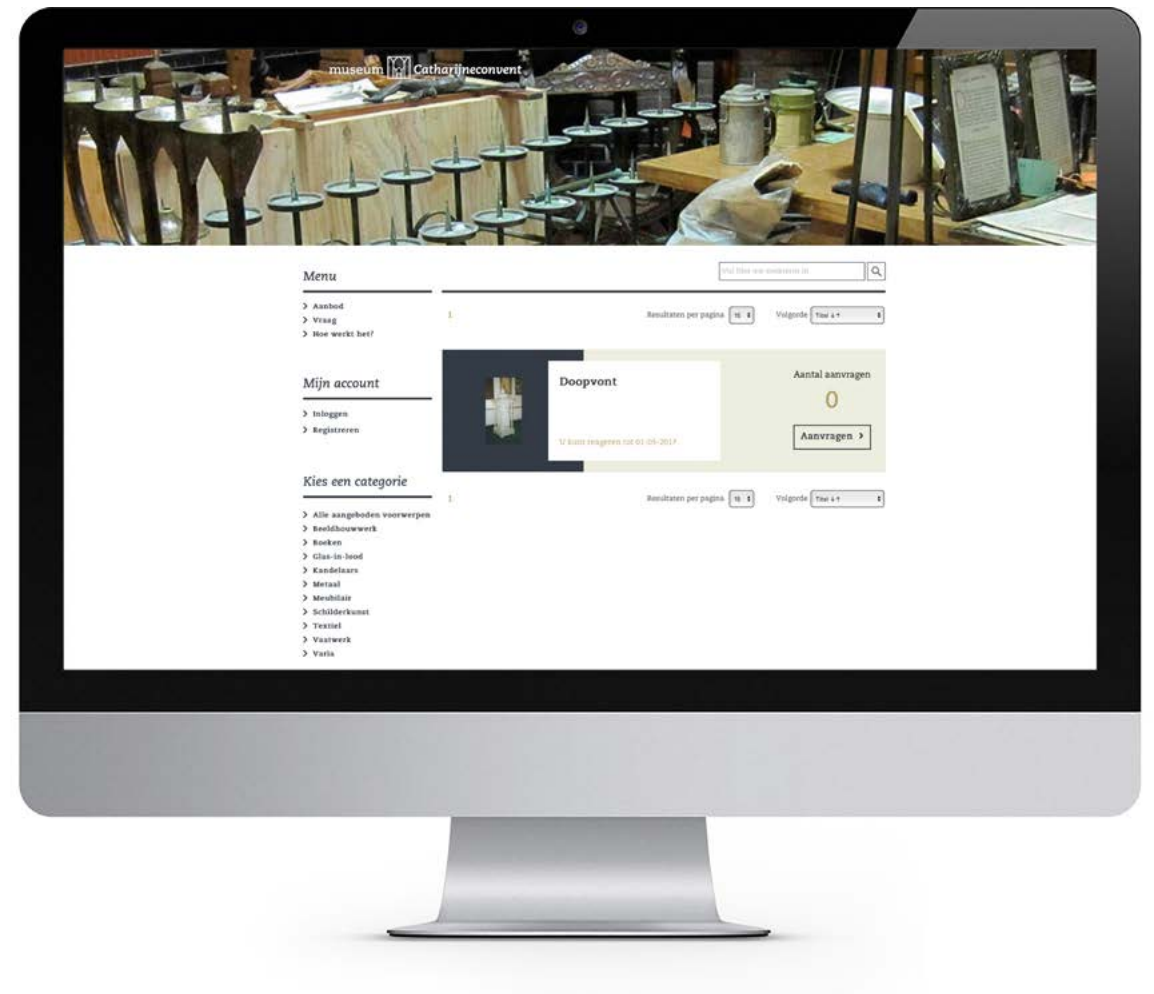
De website Vraag en Aanbod helpt om een goede herbestemming te vinden voor religieuze voorwerpen die om welke reden dan ook overbodig geworden zijn.

Kenniscentrum

Museum Catharijneconvent is het museum voor christelijke kunst en religieus erfgoed. Uiteraard maken we aansprekende tentoonstellingen, waarin we het christelijk geloof in al zijn verscheidenheid voor het voetlicht brengen. Tot 20 augustus loopt in ons museum een mooie expositie over Maria. De erfgoedspecialisten van Erfgoed in Kerken en Kloosters richten zich juist op de kunst en religieuze voorwerpen in Nederlandse kerken. We brengen collecties in kaart, geven een culturele en historische waardebeoordeling en adviseren bij beheer en behoud. Met al uw vragen over voorwerpen in uw kerkgebouw kunt u terecht bij de erfgoedspecialisten van het museum.

Herbestemming

Avondmaalsservies, doopvont, kandelaars, lezeaar: elke kerk heeft ze, niet alleen katholieke kerken. Gemeenteleden van de meeste protestantse, gereformeerde, doopsgezinde en remonstrantse kerken menen dat er in hun gebouw niets van belang te vinden is. Onze inventarisaties wijzen uit dat dat dikwijls een onderschatting van het eigen bezit is. Jammer genoeg worden de voorwerpen grotendeels overbodig als een kerk aan de eredienst onttrokken wordt en de gemeenteleden naar een ander kerkgebouw gaan.

Ook dan kunt u rekenen op ons betrokken advies. De met liefde bijeengebrachte voorwerpen verdienen immers een nieuw leven in een religieuze omgeving. Ze zijn met zorg gemaakt, regelmatig door vooraanstaande kunstenaars. Maar hoe geeft u deze voorwerpen hun functie terug?

Platform

Het is belangrijk dat gemeenteleden enkele voorwerpen kunnen meenemen naar hun nieuwe gebouw. Deze voorwerpen zijn dan een waardevolle herinnering en bovendien een herkenbaar onderdeel in het verder onbekende interieur. Er zijn echter altijd voorwerpen waarvoor niet direct een goede herbestemming bedacht wordt. Museum Catharijneconvent helpt dan graag om een passende bestemming te vinden. Daarom bieden wij Vraag en Aanbod Religieuze Voorwerpen, een nationaal platform waar kerkelijke instellingen bezit kunnen aanbieden of juist aanvragen.

Spelregels

Vraag en Aanbod is alleen bedoeld voor kerkelijke instellingen. Particulieren mogen nadrukkelijk niet meedoen. De voorwerpen staan maximaal zes maanden op de website. De aanbieder kiest aan welke aanvrager hij het voorwerp gunt. De aanbieder heeft dus de garantie dat het voorwerp weer in een

religieuze omgeving terecht komt. Na de toekenning spreken de aanbieder en de nieuwe eigenaar onderling af hoe de overdracht plaatsvindt.

Herbestemming

De huidige gebruikers van Vraag en Aanbod zijn zeer uiteenlopend. Rooms-katholieken, oud-katholieken en protestanten, evenals verschillende kloosterorden en congregaties zijn vertegenwoordigd. Onlangs vond een doopvont uit een katholieke kerk in het westen van ons land nog een prachtige nieuwe bestemming in een protestantse kerk in het oosten. De gebruikers van Vraag en Aanbod wonen in heel Nederland, en zelfs daarbuiten. Hier sluiten veel kerken de deuren, elders zijn christenen dankbaar dat ze onze overbodige voorwerpen een nieuw leven mogen geven.

Anique de Kruijf is afdelingshoofd Erfgoed in Kerken en Kloosters, Museum Catharijneconvent

 <http://vraagenaanbod.catharijneconvent.nl>

Kerkje Aerd

Begin januari 2017 nam de Stichting Oude Gelderse Kerken het kerkje in Aerd over van de Protestantse gemeente.

De SOGK zal zorg dragen voor het duurzaam beheer en behoud van de kerk. De inzet is om het kerkgebouw weer een plaats en functie te geven in de lokale gemeenschap

Zuiderkerk Amsterdam

De gemeente Amsterdam restaureert de ruim 400 jaar oude Zuiderkerktoren.

Er was met name schade aan het metselwerk, door zout en verwerking, en het lood van de torenspits verkeerde in slechte staat. Tijdens de restauratie worden loodwerk, metselwerk en natuursteen hersteld. De verwachte opleverdatum is september dit jaar.

De Zuiderkerk, die ruim 400 jaar oud is, behoort met haar toren tot de bekendste rijksmonumenten in Amsterdam. Sinds 1929 wordt het gebouw niet meer voor kerkdiensten gebruikt.

De Hoeksteen Barchem

In het Gelderse Barchem komt een medisch centrum in de kerk.

In de ruimte waar tot eind september vorig jaar nog menig gezang en psalm klonken en het woord van God verkondigd werd, kan binnenkort ook gesport worden. Binnen afzienbare tijd vinden een fysiotherapie-praktijk en een bewegings- en movementcentrum er hun onderdak.

Nieuwe Kerk Delft

Het college van B&W van Delft mocht vergunning verlenen voor de bouw van een ontvangstruimte onder de Nieuwe Kerk in Delft.

Dat heeft de Raad van State onlangs bepaald. Er komen twee kelders met elk een eigen functie. De eerste kelder komt gedeeltelijk buiten de Nieuwe Kerk te liggen en dient als multifunctionele ontvangstruimte met keuken, bergruimte, sanitaire voorzieningen en enkele zalen. De tweede kelder is een uitbreiding van de koninklijke grafkelder en ligt binnen de Nieuwe Kerk.

Doorwerth & Heelsum

De katholieke kerken van Doorwerth en Heelsum gaan dit jaar nog de deuren sluiten.

Het parochiebestuur is tot een principe-akkoord gekomen met een projectontwikkelaar over de verkoop van beide kerken. Voor de kerk in Doorwerth

wordt door de ontwikkelaar een andere bestemming gezocht. De kerk in Heelsum wordt gesloopt en maakt plaats voor nieuwbouw. De sluiting van de kerken komt niet uit de lucht vallen. Aanleiding hiervoor is vergrijzing, het teruglopend aantal parochianen en de afnemende inkomsten.

Lambertuskerk Engelen

De Oude Lambertuskerk in het Noord-Brabantse Engelen is na vijf jaar restaureren klaar.

De vernieuwing van de kerk is in fasen uitgevoerd. Het dak en de goten zijn vernieuwd. Het voegwerk en de steunberen zijn hersteld. De preekstoel is gerestaureerd. Er zijn nieuwe stoelen aangeschaft en alle raamkozijnen werden aan binnen- en buitenzijde geschilderd. Na de buitenkant volgde het interieur. Na een twee maanden durende interne verbouwing beschikt de kerk over een ruime ingang, eigentijds sanitair, een nieuwe keuken en een nieuw en ruim balkon dat goed toegankelijk is via een mooie wenteltrap. Er is een nieuwe verwarmingsinstallatie aangelegd. Ook is het stucwerk van de binnenmuren hersteld. Verder is het liturgisch centrum vernieuwd en werden nieuwe antependia –liturgische kleden– aangeschaft.

CGK Katwijk aan Zee

Het kerkgebouw van de christelijk gereformeerden in Katwijk aan Zee krijgt een opknapbeurt.

Afgelopen voorjaar ging de klus van start, die ongeveer vier maanden zal duren. In die tijd worden de ramen en kozijnen, verlichting en leidingwerk vervangen. Ook krijgt de kerk een schilderbeurt, de banken worden gerenoveerd en het podium wordt vergroot. Het verenigingsgebouw achter de kerk wordt compleet heringericht. Er komen een nieuwe consistoriekamer, keuken en opbaarkamer. Ook de bestrating en het groen rond de kerk wordt aangepakt. Eerder kreeg de kerk al een nieuw dak en nieuw voegwerk. De totale kosten bedragen ongeveer 650.000 euro. Eind juni is, als alles conform planning verloopt, de klus geklaard.

Koarnjum & Jelsum

De Stichting Alde Fryske Tsjerken heeft eind maart de kerkgebouwen van Koarnjum en Jelsum overgenomen.

Tot dan toe waren de kerken eigendom van de Hervormde Gemeente Britsum-Cornjum-Jelsum. Bijzonder is dat het benodigde instandhoudings- en exploitatiefonds beschikbaar is gesteld in de vorm van landerijen. De meegeefsom die door de Hervormde Gemeente beschikbaar is gesteld voor het toekomstige onderhoud, bestaat uit een aantal hectares land. Uit de pachtinkomsten kan het onderhoud van de beide kerken en het gebruik door de kerkelijke gemeenschap worden betaald. Voor de Stichting Alde Fryske Tsjerken zijn dit de 48ste en 49ste kerk die zijn overgenomen in het 47-jarige bestaan.

HHK Lunteren

De bouw van de nieuwe kerk van de Hersteld Hervormde Gemeente in Lunteren vordert in rap tempo.

Inmiddels is een groot gedeelte van het nieuwe kerkgebouw bekleed met dakplaten en wordt ook volop gewerkt aan het metselwerk aan de buitenzijde. Ook op het buitenterrein zijn de werkzaamheden voor de parkeerplaatsen in volle gang. Dit wordt onder meer gedaan door veel vrijwilligers uit de gemeente. Het streven is om eind van dit jaar de eerste dienst te kunnen houden in het nieuwe kerkgebouw.

Kerktoeren Meliskerke

De toren van Nederlands Hervormde kerk in Meliskerke ondergaat een restauratie.

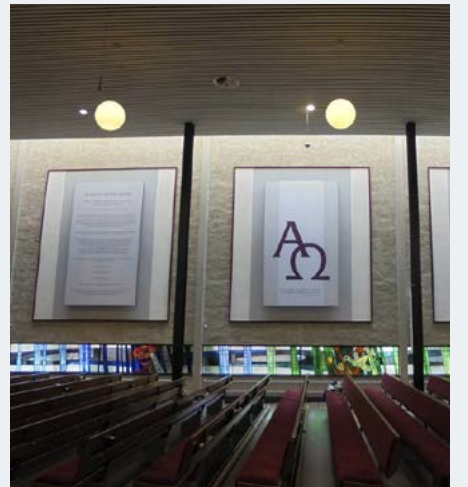

Met het werk is een bedrag van 99.675 euro gemoeid. blijkt uit een notitie van het dagelijks bestuur van de gemeente Veere. De toren van de kerk dateert uit omstreeks 1400 en staat niet meer in de lengte van het schip. Hij heeft een geleding met hoekberen en aan de westzijde een spitsboognis en een lange vierkante spits.

De Hoekstien Nes

In het kerkgebouw De Hoekstien in het Friese Nes is onlangs de laatste eredienst gebouwen.

De voormalige gereformeerde kerk van de protestantse gemeente Nes-Wierum is daarmee een van de vele sluitende kerken in Nederland. De Hoekstien werd zo'n honderd jaar geleden gebouwd, naar een ontwerp van Ane Nauta (1882-1946). Tussen 1911 en 1929 bouwde Nauta maar liefst twintig gereformeerde kerken in de provincie.

GG Ridderkerk-Slikkerveer

Het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente in Ridderkerk-Slikkerveer heeft zijn akoestische panelen laten invullen.

De panelen waren wit sinds de gebouwrenovatie in 2005-2006. Op de drie panelen zijn respectievelijk de Tien Geboden, de Griekse hoofdletters alfa en omega en de Twaalf Artikelen van het geloof aangebracht.

GKV Sauwerd

De verbouwing van De Hoeksteen, kerkgebouw van de vrijgemaakt-gereformeerden in het Groningse Sauwerd. Is afgerond.

De gemeente kerkt sinds begin dit jaar weer in haar eigen kerkgebouw. De verbouwing, die vorig jaar zomer begon, was nodig omdat betonrot de vloer had aangetast. Die vloer is nu vervangen en voorzien van vloerverwarming. Dankzij deze aanpassing is het gebouw duurzamer in gebruik. Ook is er dankzij het slopen van een muur meer flexibiliteit in de kerkzaal ontstaan. Verder zijn de techniek in het kerkgebouw, de keuken en de toiletgroepen vervangen. De verbouwing kostte 160.000 euro.

verleng de levensduur
van uw kerkmeubilair

herstoffering

Voor:

Zorg

Kantoor

Overheid

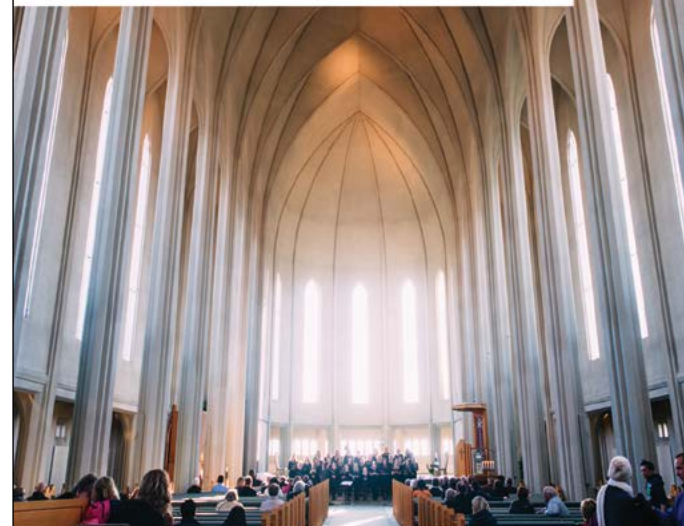
Horeca

Onderwijs

www.joustraherstoffering.nl
duurzaam - sociaal - besparen

WARMTEPOMP

Betaalbaar verwarmen van grote ruimtes

LAAG ENERGIE VERBRUIK
COMFORTABEL KLIMAAT

WWW.KLIMAATCONCEPT.NL

Restment
Engaged | Experienced | Professional

Veiligheid & Integriteit

Restment | Tel. 088 011 88 11 | www.restment.com

HHG Stellendam

De Hervormde Gemeente in Stellendam gaat een nieuwe kerk bouwen.

Het nieuwe gebouw gaat 380 zitplaatsen en enkele zalen tellen. Eind april ging de eerste paal de grond in. In het voorjaar van 2018 zou de bouw afgerond moeten zijn. De gemeente telt nu 738 leden. Met de nieuwbouw is 1,8 miljoen euro gemoeid.

Kerktoren Uddel

Hervormd Uddel vindt het tijd voor een nieuwe kerktoren.

Er komt een identiek exemplaar, dat technisch beter is. Al ruim 60 jaar neemt de toren een prominente plek in het dorp in. De klok wordt bijvoorbeeld gebruikt als er een inwoner van het dorp is overleden. De bestaande toren moet exact worden nagebouwd, dat is een voorwaarde vanwege de monumentenstatus. De totale verbouwing kost zo'n 168.000 euro. Ook het uurwerk en de luidklok worden meteen opgeknapt.

Petrakerk Urk

De gereformeerde Petrakerk op Urk is na een gedeeltelijke renovatie weer in gebruik.

Een interne verbouwing was nodig om de kerk weer up-to-date te maken. De kerkzaal is iets kleiner geworden, de inkomsthal wat groter, alles is in de verf gezet en het podium is opgeknapt. Ook buitenom gebeurde het nodige. De bestrating rondom de kerk is aangepast en er wordt meer ruimte gecreëerd voor nieuwe fietsenrekken. De kosten voor het project waren begroot op 275.000 euro.

Protestants Veenendaal

De protestantse gemeente in Veenendaal sluit medio 2019 twee van haar vier kerkgebouwen.

Het gaat om de gebouwen Sola Fide en De Goede Reede. De aanleiding voor de sluitings is de ongunstige financiële prognose, de vergrijzing én het dalende ledental.

Toren Vlagtwedde

Dit voorjaar is op de toren van de hervormde kerk in Vlagtwedde de windvaan teruggeplaatst.

De hervormde kerk in Vlagtwedde stamt uit de 13e eeuw. De windvaan is een aantal maanden geleden ter restauratie van de toren gehaald. Deze restauratie is uitgevoerd door een siersmid. De vaan en de bol zijn vernieuwd en van nieuw goud voorzien en het hele frame is hersteld en kreeg een poedercoating. In de bol is een boodschap voor de volgende generatie achtergelaten. De restauratie is voor een deel vergoed volgens de Subsidieregeling Instandhouding Monumenten, omdat zowel de kerk als de toren rijksmonumenten zijn.

GG Waarde

Het voormalige kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente in het Zeeuwse Waarde wordt waarschijnlijk omgebouwd tot woonhuis.

Dat blijkt uit een verzoek tot wijziging van de bestemming van het perceel. Het plan lag onlangs ter inzage bij de gemeente Reimerswaal. De overheid steunt het nieuwe plan in de sinds 2010 niet meer gebruikte kerk.

Voor deze rubriek maakt Kerkmagazine dankbaar gebruik van allerlei schriftelijke en digitale bronnen. Hieronder zijn het Reformatorisch Dagblad, diverse regionale kranten (via Google alerts), Stichting Alde Fryske Tsjerken, Stichting Oude Groninger Kerken, Stichting Oude Gelderse Kerken en websites van plaatselijke gemeenten, parochies en kerken.

**(Bouw)nieuws
over uw kerk?**

Meldt het ons:
kerkmagazine@helderblauw.nl

IS UW LICHT OP NIVEAU?

WIJ HELPEN U GRAAG MET ONZE EXPERTISE
EN ERVARING

- LICHTADVIEZEN
- LICHTMETINGEN
- OMBOUWEN NAAR LED
- RESTAURATIE
- MAATWERK
- MONTAGE

WWW.KERKVERLICHTING.EU

SYLVAIN POONSSTRAAT 14

2548 XX DEN HAAG

070-345 00 45

GROTE SHOWROOM EN EIGEN FABRIEK

BAVA LIGHT CONCEPTS

ARCHITECTURE PRODUCTION SALES

Kerkelijk Waardebeheer

Houd de kerk in uw midden!

Hoe? Laat u inspireren op onze regionale bijeenkomsten:

- 7 juni in Joannes de Doperkerk in Klundert
- 14 juni in de Grote Kerk in Schermerhorn
- 22 juni in het Boshuis in Klarenbeek

Van 19.00 tot 22.00 uur. Deelname is *gratis*.

Kijk voor meer informatie en aanmelding op www.kerkelijkwaardebeheer.nl

In deze bank zat vroeger een
graaf met zijn gezin. Gek hè,
een hele bank voor jezelf.
Nu mag iedereen hier zitten.
Vind ik veel leuker!

Donatus
Dé kerken- en monumentenverzekeraar

Donatus verzekert vertrouwd

www.donatus.nl

Schaapsound is de leverancier
voor spraak- en muziekinstallaties,
liturgieprojectie en HD KerkTV

Grote of Sint-Vituskerk Naarden

schaapsound

Zwolle
038-7851977

Ridderkerk
0180-414600

Roermond
0475-336969

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl